

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

РОЗПОРЯДЖЕННЯ

від 24 травня 2017 р. № 504-р

Київ

Про схвалення Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року

1. Схвалити Стратегію розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року, що додається.
2. Міністерству економічного розвитку і торгівлі разом з іншими заінтересованими центральними органами виконавчої влади розробити та подати у тримісячний строк Кабінетові Міністрів України проект плану заходів щодо реалізації Стратегії, схваленої цим розпорядженням.
3. Визнати таким, що втратило чинність, розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 серпня 2013 р. № 641 “Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2014—2024 роки” (Офіційний вісник України, 2013 р., № 69, ст. 2543).

Прем'єр-міністр України

В. ГРОЙСМАН

Інд. 67

СХВАЛЕНО
розпорядженням Кабінету Міністрів України
від 24 травня 2017 р. № 504-р

СТРАТЕГІЯ
розвитку малого і середнього підприємництва в Україні
на період до 2020 року

Загальна частина

Мале і середнє підприємництво сприяє створенню нових робочих місць, зростання валового внутрішнього продукту, а також стимулюванню розвитку конкурентоспроможності та інноваційного потенціалу економіки.

Стратегія розроблена на виконання Указу Президента України від 12 січня 2015 р. № 5 та плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 квітня 2017 р. № 275.

Стратегія розроблена з урахуванням основних положень:

Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII (далі — Угода);

Транспортної стратегії України на період до 2020 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2010 р. № 2174;

Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2020 року, затверджених Законом України від 21 грудня 2010 р. № 2818-VI;

Енергетичної стратегії України на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 1071;

Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2013 р. № 806;

Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385;

Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року, затвердженої постановою Правління Національного банку від 18 червня 2015 р. № 391;

Стратегії розвитку системи технічного регулювання на період до 2020 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 р. № 844;

плану дій щодо імплементації кращих практик якісного та ефективного регулювання, відображених Групою Світового банку у методології рейтингу “Ведення бізнесу”, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1406;

Стратегії подолання бідності, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 березня 2016 р. № 161;

Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 червня 2016 р. № 402;

плану заходів на 2016—2017 роки з реалізації Стратегії подолання бідності, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 серпня 2016 р. № 573;

плану заходів щодо дерегуляції господарської діяльності, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 615;

Концепції Державної цільової програми відновлення та розбудови миру в східних регіонах України, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31 серпня 2016 р. № 892;

Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017—2020 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017 р. № 142.

Стратегія охоплює всі ключові сфери суспільного життя та відповідно має відображення в основних стратегічних та програмних документах, що прямо чи опосередковано впливають на розвиток малого і середнього підприємництва (додаток 1). Таким чином, Стратегія дає можливість скоординувати діяльність інших органів державної влади для реалізації виваженої та всеохоплюючої політики у сфері розвитку підприємництва відповідно до вимог сучасності.

Крім того, постановою Верховної Ради України від 13 квітня 2016 р. № 1090-VIII схвалені Рекомендації парламентських слухань на тему: “Розвиток підприємництва в Україні та підтримка малого і середнього бізнесу”, що містять пріоритетні напрями та окремі заходи державної політики, спрямованої на стимулювання підприємницької ініціативи для забезпечення економічного зростання України, якими, зокрема, визначено необхідність розроблення цієї Стратегії.

Стратегія узгоджується з програмними та стратегічними документами, зокрема Стратегією розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року, Експортною стратегією України: Дорожньою картою стратегічного розвитку торгівлі на період 2017—2021 роки, Стратегією розвитку промислового комплексу, Енергетичною стратегією України на період до 2035 року, Цілями сталого розвитку (2015—2030 роки), програмами реформування системи державного нагляду (контролю).

Історично важливим кроком для України є підписання Угоди, якою передбачається створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі, що є європейським вибором України з урахуванням інституту демократії, верховенства права та прав людини. Реалізація Угоди спрямована на модернізацію економіки, стимулювання торгівлі та забезпечення відповідності економічного регулювання європейській та міжнародній практиці. Для малого і середнього підприємництва, чутливого до змін, важливим є пристосуватися до нових умов функціонування.

Кабінет Міністрів України визнає надзвичайну складність завдань, що стоять перед національною економікою та малим і середнім підприємництвом, і прагне докласти всіх зусиль для розвитку сильного та конкурентоспроможного сектору малого і середнього підприємництва, керуючися принципами Акта з питань малого бізнесу для Європи та враховуючи рекомендації Індексу економічної політики у сфері малого і середнього підприємництва (додаток 2).

Одним з пріоритетних завдань державної політики є розвиток підприємництва. Важливе місце займає Стратегія та план заходів з її реалізації.

Невід'ємною складовою частиною розвитку підприємництва є створення сприятливих умов для провадження підприємницької діяльності. З метою реалізації визначених цілей в Україні постійно проводиться робота з удосконалення регуляторного середовища (дерегуляція).

У 2016 році Кабінетом Міністрів України затверджено план заходів щодо дерегуляції господарської діяльності (розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 615), виконання якого дасть можливість розв'язати нагальні проблеми у сферах надання адміністративних послуг, державного нагляду, інформаційних технологій, аграрній, харчовій, будівельній, транспортній сферах, а також у сферах митного, валютного та податкового регулювання.

Крім того, з метою підвищення ефективності регулювання Кабінетом Міністрів України проводиться робота із системного перегляду регуляторних актів, що сприятиме скасуванню неефективних та необґрунтованих регуляторних актів, внесенню змін відповідно до кращої світової практики, зокрема у сфері сільського господарства та безпеки харчових продуктів, будівництва, енергетики, транспорту та інфраструктури, інформаційних технологій та телекомунікацій.

Заходи щодо підвищення позиції України в рейтингу “Ведення бізнесу” здійснюються в рамках виконання плану дій щодо імплементації кращих практик якісного та ефективного регулювання, відображених Групою Світового банку у методології рейтингу “Ведення бізнесу” (розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1406), з метою входу України до провідної двадцятки країн світу.

Стратегія спрямована на забезпечення поступового розвитку малого і середнього підприємництва, враховуючи тимчасово обмежені можливості фінансової підтримки та значні виклики, що постали перед країною.

Реалізувати Стратегію можливо шляхом:

скоординованої взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інших заінтересованих сторін;

системного підходу до формування та реалізації державної політики у сфері розвитку підприємництва;

визначення очікуваних результатів її реалізації;

виконання плану заходів з реалізації Стратегії;

ефективної співпраці органів державної влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів малого і середнього підприємництва, їх об'єднань; максимального залучення всіх можливих ресурсів.

Аналіз сучасного стану розвитку малого і середнього підприємництва

Мале і середнє підприємництво в Україні тривалий час функціонує в складних умовах соціально-економічного розвитку. В 2014 році в Україні розпочалася економічна криза (втретє за історію незалежності країни), спричинена геополітичним конфліктом (тимчасовою окупацією території України внаслідок збройної агресії Російської Федерації та проведення антитерористичної операції), що призвело до руйнування виробничих потужностей та транспортної інфраструктури, втрати міжгалузевих і логістичних зв'язків, ускладнення міжнародних відносин, недоступності енергетичної сировини (вугілля), суттєвого зростання інвестиційних ризиків та негативних очікувань населення. Також значний негативний вплив мали і накопичені системні диспропорції, що призвело до девальваційних та інфляційних процесів.

Після значного падіння валового внутрішнього продукту у 2014—2015 роках (6,6 і 9,8 відсотка відповідно), стрімкого зростання споживчих цін (на 24,9 та 43,3 відсотка відповідно) в 2016 році стали помітними ознаки відновлення та посилення позитивних тенденцій в економіці: зростання валового внутрішнього продукту на 2,3 відсотка, за даними Держстату, капітальних інвестицій на 18 відсотків, обсягу прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу), залучених в економіку з початку інвестування, на 4,2 відсотка (порівняно з 31 грудня 2015 р.), уповільнення темпів зростання споживчих цін до 12,4 відсотка. На сьогодні національна економіка є економікою країни, яка фактично воює і перебуває в режимі нераціональних економічних відносин, спричинених тимчасовою втратою території, запровадженням різноманітних економічних санкцій та політичних обмежень, які продовжують негативно впливати на економічний розвиток країни. Так, рівень безробіття населення віком 15—70 років підвищився в 2014 році та залишився таким же високим в 2016 році (9,3 відсотка в середньому на рік), експорт товарів та послуг продовжує демонструвати негативну динаміку — за результатами 2016 року його скорочення становило 4 відсотки порівняно з 2015 роком (за методологією платіжного балансу).

За показниками кількості, зайнятості та обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) мале і середнє підприємництво займає вагоме місце в національній економіці.

Законом України “Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні” визначено правові та економічні засади державної політики у сфері підтримки та розвитку малого і середнього підприємництва. Крім того, зазначеним Законом внесено зміни до Господарського кодексу України, згідно з яким за критеріями кількості працюючих та доходів від провадження будь-якої діяльності за рік суб'єкти господарювання поділяються на суб'єктів мікропідприємництва, малого,

середнього і великого підприємництва, що частково відповідає законодавству ЄС, зокрема Регламенту ЄС № 70/2001, однак не містить третього критерію — балансу. З огляду на значну девальвацію національної валюти структура розподілу суб'єктів малого і середнього підприємництва за такими критеріями зазнала змін.

Водночас Законом України “Про державну допомогу суб'єктам господарювання” встановлені критерії, що відповідають Господарському кодексу України (частина третя статті 55).

Підприємства в Україні під час провадження господарської діяльності можуть застосовувати спрощену систему оподаткування, обліку та звітності. Спрощена система оподаткування запроваджена в 1998 році з метою стимулювання розвитку малого підприємництва, а також зниження рівня неформальної зайнятості.

Відповідно до Податкового кодексу України юридичні особи або фізичні особи — підприємці можуть сплачувати єдиний податок (замість окремих податків та зборів) та мають право на спрощені процедури обліку та звітування, що є актуальним питанням для малих підприємств з огляду на той факт, що податкове адміністрування є однією з основних перешкод для розвитку підприємництва. За працівників такі підприємства повинні сплачувати податок з доходів фізичних осіб та єдиний соціальний внесок. На заробітну плату найманих працівників нараховується єдиний соціальний внесок у сумі 22 відсотки розміру мінімальної заробітної плати (з 1 січня 2017 р. мінімальна заробітна плата становить 3200 гривень). На сьогодні існують чотири групи платників податків за спрощеною системою оподаткування.

За останніми статистичними даними (додаток 3), у 2015 році в Україні існує 423 суб'єкти великого підприємництва (або 0,02 відсотка загальної кількості суб'єктів господарювання), решта — суб'єкти малого і середнього підприємництва, в тому числі 15 510 суб'єктів середнього підприємництва, 1,96 млн. суб'єктів малого підприємництва (327 814 малих підприємств та 1,6 млн. фізичних осіб — підприємців). Значна девальвація гривні у 2014—2015 роках призвела до того, що частина суб'єктів господарювання, які традиційно сприймалися як суб'єкти великого підприємництва, мали дохід від провадження будь-якої діяльності менш як 50 млн. євро, тому їх дані враховані у статистичній інформації у частині доходів суб'єктів середнього підприємництва.

У 2015 році кількість суб'єктів великого і середнього підприємництва скоротилася на 15 і 7 відсотків відповідно порівняно з 2014 роком (додаток 3), що може спричинити перехід суб'єктів малого і середнього підприємництва до іншої групи через обмежений попит та проблеми з ліквідністю. Більше 2 тис. підприємств оголосили про банкрутство та розпочали процес ліквідації в 2014—2015 роках (база даних Вищого господарського суду України). Разом з тим збільшилася кількість суб'єктів мікропідприємництва, утворилися нові підприємства (або відновили діяльність) особами, які втратили роботу або переїхали з території проведення антитерористичної операції. Крім того, у 2015 році обсяг реалізованої малим і середнім підприємством продукції (товарів, послуг) зріс на 28,9 відсотка за рахунок зростання споживчих цін, що становило

63 відсотки загального обсягу реалізованої продукції. У цілому кількість суб'єктів малого і середнього підприємництва демонструвала зростання в 2014—2015 роках.

Втрата позицій деякими суб'єктами великого підприємництва та стійкість суб'єктів малого і середнього підприємництва в кризових умовах призвели до підвищення частки малого і середнього підприємництва в Україні (додаток 4). В Україні у 2015 році суб'єкти малого і середнього підприємництва нараховували 79,1 відсотка всіх зайнятих працівників та 59 відсотків доданої вартості за витратами виробництва, що є вищими показниками, ніж у Польщі та Німеччині.

Суб'єкти середнього підприємництва в цілому є більшими, ніж в країнах ЄС, та формують значну частку доданої вартості за витратами виробництва (39,1 відсотка) та зайнятості (32,2 відсотка). Суб'єкти мікропідприємництва є великою групою, але не дуже продуктивною — 35,2 відсотка зайнятих працівників та 8,9 відсотка доданої вартості за витратами виробництва. В ЄС мікропідприємства також мають проблему низької продуктивності (29,2 і 21,1 відсотка відповідно).

У 2015 році мале і середнє підприємництво забезпечило 59 відсотків загальної доданої вартості за витратами виробництва (додаток 5). Значна частка доданої вартості за витратами виробництва малого і середнього підприємництва є в торгівлі та промисловості із значним внеском з боку підприємств, що працюють у сільському господарстві та надають різноманітні послуги. Суб'єкти мікропідприємництва зосереджені на наданні послуг у тих сферах, що не потребують значних інвестицій у виробництво, — 32,1 відсотка доданої вартості за витратами виробництва зазначених суб'єктів припадає на сферу торгівлі. Цей фактор відображає відносну простоту для започаткування підприємницької діяльності, достатній рівень прибутковості та можливості для оптимізації системи оподаткування. Суб'єкти середнього підприємництва здебільшого зосереджені в сфері надання послуг, але 30,3 відсотка доданої вартості за витратами виробництва забезпечує промислове виробництво. Частка доданої вартості за витратами виробництва суб'єктів господарювання, зайнятих у сільському господарстві, є значною у сегменті малого підприємництва (без урахування мікропідприємництва) (20,5 відсотка). Цей фактор пояснюється балансуванням між вищою продуктивністю виробництва та додатковими витратами, необхідними для адміністрування великої кількості договорів оренди земельних ділянок, розташованих у різних місцях.

У сфері надання послуг суб'єктів малого і середнього підприємництва, що провадять господарську діяльність, у кількісному відношенні більше, ніж суб'єктів великого підприємництва. З 423 суб'єктів великого підприємництва 400 провадять діяльність в сфері сільського господарства, промисловості, торгівлі або транспорту, 11 — у сфері будівництва, інформації і телекомунікації, решта — в інших сферах. Крім того, деяким суб'єктам малого і середнього підприємництва складно перейти в іншу групу підприємств, зокрема з групи суб'єктів мікропідприємництва перейти до групи суб'єктів малого підприємництва. У цілому мале і середнє підприємництво в Україні є неоднорідним, що потребує різних підходів до формування політики та відповідно інструментів її реалізації.

Причини прийняття рішення про започаткування провадження підприємницької діяльності в Україні є різними. Так, за даними міжнародних досліджень (Amway Global Entrepreneurship Report, 2016 рік), більше 34 відсотків опитуваних причиною назвали можливість отримання додаткового доходу, 21 відсоток — можливість самореалізації, 16 відсотків — можливість бути незалежним від роботодавця, 14 відсотків — альтернативу безробіттю. Таким чином, за способом започаткування мале і середнє підприємництво демонструє різноманітність — від створення можливостей для забезпечення достойного рівня життя до реалізації власних ідей.

Показники діяльності суб'єктів малого і середнього підприємництва в регіональному розрізі свідчать про існування варіацій у кількості суб'єктів господарювання на 10 тис. осіб наявного населення та кількості зайнятих працівників (додаток 6). Найбільша кількість фізичних осіб — підприємців зосереджена у Харківській області (537 на 10 тис. осіб та 8,7 відсотка загальної кількості зайнятих працівників у фізичних осіб — підприємців). Регіони з більш високим рівнем урбанізації мають високий рівень концентрації суб'єктів підприємництва, а центральна частина України має більш низькі показники через свою наближеність до м. Києва. Частка фізичних осіб — підприємців у структурі зайнятості насамперед відображає особливості розташування суб'єктів великого підприємництва, значна кількість таких суб'єктів розташована у зазначених регіонах.

Національна економіка традиційно характеризувалася несприятливим бізнес-кліматом, що створює перешкоди для розвитку приватного сектору. Згідно з результатами міжнародних рейтингів, зокрема “Ведення бізнесу — 2017” та “Індекс глобальної конкурентоспроможності”, бізнес-клімат в Україні є гіршим, ніж у країн-сусідів. Разом з тим результати зазначених рейтингів доводять, що ситуація швидко покращувалася протягом останніх років. Зокрема, у рейтингу “Ведення бізнесу — 2017”, що публікується Світовим банком, Україна піднялася з 152-го місця у 2012 році на 80-е місце в 2017 році. Така динаміка свідчить про те, що Україна має значний потенціал і активно реалізує реформи, однак необхідно покращити бізнес-клімат. Водночас у рейтингу “Індекс глобальної конкурентоспроможності”, що публікується Всесвітнім економічним форумом, Україна займає 85-е місце серед 138 країн світу. За позиціями відповідність бізнесу сучасним вимогам та інновації Україна зайняла 98 і 52 місце відповідно.

Разом з тим, порівнявши місце України в рейтингу “Ведення бізнесу — 2017” з економіками країн Європи та Центральної Азії, виявилось, що всі країни (Польща, Казахстан, Білорусь, Російська Федерація, Молдова, Киргизстан) у групі випереджають Україну, а Польща є лідером групи (24 місце). Основні позиції рейтингу “Ведення бізнесу — 2017” показують, що найбільш складним питанням в Україні є відновлення платоспроможності (150 місце). Водночас наявні позитивні результати за позицією кредитування (20 місце) у зв'язку з наявністю міжнародного кредитування та фінансових ресурсів різних міжнародних фінансових організацій. За іншими позиціями рейтингу Україна займає такі місця: реєстрація власності (63 місце), захист інвесторів (70 місце), забезпечення виконання контрактів (81 місце), оподаткування (84 місце), міжнародна

торгівля (115 місце), підключення до електромереж (130 місце), отримання дозволу на будівництво (140 місце).

Однією із суттєвих проблем на шляху створення сприятливого бізнес-клімату є корупція, яка є однією з ключових причин уповільнення зростання приватного сектору, низького рівня диверсифікації економіки, експорту та продуктивності. У рейтингу “Індекс сприйняття корупції” Україна займає 131-е місце з 176 країн. Мале і середнє підприємництво в Україні зазнає негативних наслідків, пов’язаних з корупцією під час ліцензування, оподаткування, перевірок, митних процедур тощо. Підприємства — учасники опитування “Бізнес-клімат та діяльність підприємств” (Європейський банк реконструкції та розвитку, BEEPS V, 2014 рік) зазначають, що доступ до фінансування (21,3 відсотка), корупція (19,2 відсотка), ставки податку (15,5 відсотка), політична нестабільність (11,9 відсотка) та тіньова економіка (7,7 відсотка) є основними перешкодами для провадження підприємницької діяльності. У 2012—2013 роках неформальні платежі, необхідні для отримання державних контрактів, згідно з результатами опитування підприємств, зросли з 3,8 відсотка в 2009 році до 14,2 відсотка суми контракту. Майже 100 відсотків підприємств — учасників опитування заявили, що здійснювали неформальні платежі для укладення державного контракту. Низькі темпи зростання приватного сектору є однією з основних причин низького рівня економічних показників та економіки в цілому, а також уповільнення темпів зростання економіки і низької продуктивності праці, малого обсягу прямих іноземних інвестицій насамперед в експортоорієнтованому виробництві, високого рівня енергоємності.

В Індексі економічної політики у сфері малого і середнього підприємництва визначені критерії оцінки прогресу у сфері державної політики щодо малого і середнього підприємництва в шести країнах Східного партнерства з метою проведення оцінки застосування десяти принципів, визначених в Акті з питань малого бізнесу для Європи. За результатами оцінки, наведеної в Індексі економічної політики у сфері малого і середнього підприємництва — 2016, прогрес України у сфері розвитку малого і середнього підприємництва з 2012 року є незначним.

Стосовно оцінок політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва, наведених у Індексі економічної політики у сфері малого і середнього підприємництва — 2016, слід звернути увагу на два важливих фактори. По-перше, оцінка прогресу України перебуває в діапазоні, близькому до 2 балів, що значно нижче рівня для кращих практик (5 балів найвища оцінка). По-друге, порівнюючи з попередньою оцінкою за регіонами країн Східного партнерства, Україна відстає майже за всіма показниками, Грузія є лідером у регіоні, а друге місце займає Вірменія.

Індекс економічної політики у сфері малого і середнього підприємництва містить рекомендацію щодо розроблення та реалізації Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні. Розбудова сектору малого і середнього підприємництва відіграє ключову роль в підвищенні рівня конкурентоспроможності, відновленні сталого економічного зростання та розвитку сприятливого середовища для провадження підприємницької діяльності, залучення інвестицій в країну.

З метою диверсифікації джерел економічного зростання держави політику у сфері малого і середнього підприємництва необхідно вдосконалювати.

Більша частина положень Угоди набрала чинності в листопаді 2014 р., а положення про поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі (розділ IV Угоди) — з січня 2016 року. Угода передбачає лібералізацію торгівлі і запровадження процесу широкомасштабної адаптації законодавства, що буде сприяти подальшій економічній інтеграції до внутрішнього ринку ЄС, як це передбачено після завершення перехідного періоду. Угода передбачає верховенство права як одного із найважливіших елементів, зобов'язуючи Україну провести масштабну реформу судової системи і правоохоронних органів та посилити боротьбу з корупцією.

Для сектору малого і середнього підприємництва поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі створює нові можливості як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку. Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі встановлює безмитний доступ до найбільшого ринку та передбачає зменшення нетарифних обмежень торгівлі. На даний час роль малого і середнього підприємництва в зовнішній торгівлі України є обмеженою. Так, за даними Держстату, лише 5,9 відсотка усіх суб'єктів малого і середнього підприємництва провадять діяльність з експорту товарів та послуг. Мале і середнє підприємство задіяно у виробничих процесах великих експортерів і отримує певні вигоди від лібералізації торгівлі. Лібералізація торгівлі призводить до покращення доступу до капіталу та сировини, що є значною вигодою для малого і середнього підприємства, оскільки його переговорні позиції щодо отримання знижок від виробників без посередників є слабкими порівняно із суб'єктами великого підприємства.

На рівні країни поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі також сприяє створенню більш сприятливого середовища для провадження підприємницької діяльності всередині країни. Приведення законодавства у сфері конкуренції та інституційної структури у відповідність з європейськими стандартами та практикою повинно сприяти зниженню рівня монополізації економіки та стимулювати розвиток малого і середнього підприємства. Захист прав інтелектуальної власності стимулюватиме інновації та пришвидшить економічний розвиток. Підвищення прозорості та передбачуваності у торговій політиці є вигідним для сектору малого і середнього підприємства, оскільки цей сектор найбільше потребує доступу до інформації.

Відповідно до Угоди повинно бути налагоджено тісне співробітництво між сторонами з метою покращення умов для провадження підприємницької діяльності, зокрема малими та середніми підприємствами (стаття 378), з урахуванням принципів Європейської хартії малих підприємств, підписаної 19 червня 2000 року. Прийняття Стратегії стане важливим кроком у зазначеному напрямі.

Система технічного регулювання промислової продукції в Україні повинна відповідати європейській, що означає необхідність приведення нормативно-правових актів у відповідність з нормами ЄС, прийняття обов'язкових технічних регламентів для обраних категорій продукції і підтримання регуляторної ідентичності шляхом закріплення у національному

законодавстві всіх законодавчих змін, що будуть запроваджені в законодавстві ЄС. На сьогодні Україна вже розпочала процес гармонізації національного законодавства із законодавством ЄС, основні загальні вимоги до безпеки продукції відповідають стандартам ЄС, а більшість технічних регламентів ідентичні або базуються на відповідних директивах ЄС.

Складною є ситуація у сфері безпечності харчової продукції. Необхідно створити внутрішню систему безпечності харчової продукції, гармонізовану із системою, прийнятою в ЄС. Всеохоплююча стратегія імплементації Глави IV (Санітарні та фітосанітарні заходи) Розділу IV “Торгівля і питання, пов’язані з торгівлею” Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2016 р. № 228, передбачає запровадження понад 250 стандартів ЄС. На даний час визнано національну процедуру здійснення контролю ЄС, що дало змогу вітчизняним підприємствам експортувати продукцію тваринного походження на зовнішній ринок. Однак більшість ферм та сільськогосподарських підприємств, що здійснюють виробництво та реалізацію харчових продуктів, працюють на внутрішньому ринку, а більшість з них не привели свою діяльність у відповідність з вимогами щодо безпечності харчової продукції. Процедури щодо запровадження нових стандартів згідно з європейськими вимогами можуть створити значні перешкоди для малого і середнього підприємництва, яке провадить свою діяльність на внутрішньому ринку. Водночас законодавство ЄС передбачає, що для малих виробників, які постачають продукцію на внутрішній ринок або виробляють традиційні регіональні страви, можуть бути застосовані менш суворі вимоги щодо безпечності харчової продукції. Необхідно створити умови для отримання суб’єктами малого і середнього підприємництва таких пільг.

Впровадження стандартів щодо екологічної безпеки створює додаткове навантаження для підприємництва. Перехід до нових стандартів виробництва згідно з міжнародною практикою є довготривалим процесом (у середньому 10 або більше років).

Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі встановлює чіткі вимоги щодо провадження діяльності для всіх суб’єктів господарювання. Ці вимоги є більш низькими, ніж ті, що існують в Україні. Мале і середнє підприємництво, чітко дотримуючися вимог, отримує певні вигоди від такого процесу. Середовище для провадження підприємницької діяльності в Україні характеризується низьким рівнем дотримання усіх вимог. Для малого і середнього підприємництва реалізація положень щодо створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі стане додатковим викликом у короткостроковій перспективі, зокрема стосуватиметься прав інтелектуальної власності, стандартів безпеки праці та інших сфер.

Ефективність і результативність реалізації Стратегії та виконання плану заходів з її реалізації залежить від ефективної координації зусиль відповідних ключових сторін. На сьогодні інституційне середовище малого і середнього підприємництва в Україні складається з:

Кабінету Міністрів України як вищого органу в системі органів виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики, має право

законодавчої ініціативи, в тому числі щодо розвитку малого і середнього підприємництва;

Мінекономрозвитку, яке відповідно до пункту 1 Положення про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 459, є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію політики у сфері підприємництва. На сьогодні з державного бюджету на підтримку та розвиток малого і середнього підприємництва виділяється недостатній обсяг фінансових ресурсів, тому необхідно вдосконалити підходи до формування та реалізації політики, зокрема шляхом підвищення інституційної спроможності;

Ради підприємців при Кабінеті Міністрів України як постійно діючого консультативно-дорадчого органу, що, зокрема, готує пропозиції щодо створення правових, економічних та організаційних умов для подальшого розвитку підприємницької діяльності;

інших центральних органів виконавчої влади, які в межах повноважень прямо чи опосередковано впливають на розвиток малого і середнього підприємництва, зокрема Мінфіну, МОН, Мінсоцполітики, Мінрегіону, Мін'юсту, МЗС, Міненерговугілля, Мінінфраструктури, МІП, Мінмолодьспорту, Мінагрополітики, МТОТ, Держстату, Державного агентства з питань електронного урядування, ДРС;

місцевих органів виконавчої влади, що забезпечують виконання державних і регіональних програм соціально-економічного розвитку, в тому числі (у разі прийняття відповідного рішення) програм розвитку малого і середнього підприємництва, що фінансуються за рахунок коштів відповідних бюджетів або інших не заборонених законодавством джерел;

органів місцевого самоврядування, що затверджують програми соціально-економічного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць, які фінансуються за рахунок місцевих бюджетів або інших не заборонених законодавством джерел, та контролюють їх виконання;

Ради бізнес-омбудсмена як постійно діючого консультативно-дорадчого органу Кабінету Міністрів України, що сприяє прозорості діяльності органів державної влади, суб'єктів господарювання, які належать до сфери їх управління, запобіганню корупційним діям та/або іншим порушенням законних інтересів суб'єктів підприємництва;

інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва, що включає об'єднання суб'єктів господарювання, наукові установи, консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи, що створені при центральних органах виконавчої влади та місцевих держадміністраціях, Торгово-промислової палати України, 25 регіональних торгово-промислових палат, громадські об'єднання підприємців та роботодавців та інші. Визначити точну кількість об'єктів інфраструктури не є можливим, оскільки критерії віднесення до організацій, що провадять діяльність, спрямовану на розвиток і підтримку малого і середнього підприємництва, не визначені. Водночас, за попередніми даними, станом на 1 січня 2017 р. в Україні функціонували 310 бізнес-центрів, 2 660 інформаційно-консультативних

установ, 55 бізнес-інкубаторів, 161 фонд підтримки підприємництва, 17 індустріальних парків;

рамкового законодавства, зокрема:

- Закону України “Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні”, що є підґрунтям для розвитку малого і середнього підприємництва, визначає принципи та напрями політики щодо малого і середнього підприємництва;

- Концепції Загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2014—2024 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 серпня 2013 р. № 641. Програма не розроблена і буде замінена Стратегією та планом заходів з її реалізації;

- Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні, затвердженої Законом України від 21 грудня 2000 р. № 2157-III. Кошти з державного бюджету починаючи з 2014 року на фінансування заходів Програми не виділялися;

- Рекомендацій парламентських слухань, схвалених постановою Верховної Ради України від 13 квітня 2016 р. № 1090-VIII, що містять пріоритетні напрями та заходи щодо реалізації державної політики, спрямованої на стимулювання підприємницької ініціативи для забезпечення економічного зростання України;

інших нормативно-правових актів у сфері підприємництва.

Проблеми, які потребують розв’язання

За результатами ґрунтовного аналізу стану та тенденцій розвитку малого і середнього підприємництва, в тому числі зовнішнього та внутрішнього середовища малого і середнього підприємництва (додаток 7), існують такі проблеми у сфері малого і середнього підприємництва:

відсутність налагодженої та ефективної координації дій заінтересованих сторін (центральної та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадських об’єднань підприємців, міжнародних організацій та проектів міжнародної технічної допомоги, що діють на території України);

неузгодженість державної політики у сфері розвитку підприємництва;

нестабільне та непередбачуване регуляторне середовище, в якому функціонують суб’єкти малого і середнього підприємництва;

відсутність взаємодії між центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування щодо розв’язання поточних проблем малого і середнього підприємництва;

недостатня інституційна спроможність реалізації державної політики у сфері розвитку підприємництва;

низький рівень прямих іноземних інвестицій та обмежений обсяг інвестування в експортоорієнтовані підприємства;

обмежене бюджетне фінансування внаслідок економічної рецесії 2014—2015 років (обмежена державна підтримка певних сфер державної політики, зокрема розвитку малого і середнього підприємництва);

обмеженість доступу суб'єктів малого і середнього підприємництва до ресурсів (фінансових, майнових, природних тощо);

значна частка неформального сектору економіки, що, за оцінками Європейського інвестиційного банку, становить близько 20 відсотків кількості зайнятого населення;

невідповідність існуючої інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва як потребам малого і середнього підприємництва, так і кількості та якості надання послуг, на регіональному рівні.

Водночас необхідно враховувати такі особливості:

децентралізація влади дає ширші можливості органам місцевого самоврядування, що, зокрема, повинно сприяти розвитку підприємництва;

Україна займає низьку позицію щодо якості інституцій у порівнянні з іншими країнами, причиною чого є недоліки законодавства у сфері захисту права власності, низька незалежність судової системи та неефективність витрачанням бюджетних коштів;

Угода, поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі та відкриття нових ринків надають значні можливості, зокрема експортні;

незважаючи на високий рівень освіченості громадян, Україна має найнижчу продуктивність праці в Європі та Центральній Азії;

високий рівень монополізації економіки.

Мета і строки реалізації Стратегії

Метою Стратегії є сприяння розвитку підприємництва в Україні, створення сприятливих умов для відкриття, ведення і зростання малого і середнього підприємництва шляхом консолідації зусиль усіх заінтересованих сторін, що забезпечить соціально-економічний розвиток країни та підвищить рівень життя населення.

Стратегію передбачається реалізувати до 2020 року.

Шляхи і способи розв'язання проблем

Реалізація Стратегії здійснюється за такими стратегічними напрямками, які базуються на результатах проведеного аналізу розвитку сфери підприємництва в Україні з урахуванням міжнародної практики та опосередковано враховують принципи, визначені в Акті з питань малого бізнесу для Європи, та рекомендації Індексу економічної політики в сфері малого і середнього підприємництва:

напрямок 1. Створення сприятливого середовища для розвитку малого і середнього підприємництва;

напрямок 2. Розширення доступу малого і середнього підприємництва до фінансування;

напрям 3. Спрощення податкового адміністрування для малого і середнього підприємництва;

напрям 4. Популяризація підприємницької культури та розвиток підприємницьких навичок;

напрям 5. Сприяння експорту/інтернаціоналізації малого і середнього підприємництва;

напрям 6. Підвищення конкурентоспроможності та інноваційного потенціалу малого і середнього підприємництва.

Напрям 1. Створення сприятливого середовища для розвитку малого і середнього підприємництва.

Важливе місце займає законодавство, інформація, стратегічні та програмні документи, інституційне середовище, співпраця між заінтересованими сторонами, державно-приватний діалог, а також охоплює питання сприятливого бізнес-клімату, можливості оцінки впливу зміни законодавства на провадження підприємницької діяльності, спрощений порядок реєстрації та закриття підприємств, отримання ліцензій та дозволів, розширення доступу малого і середнього підприємництва до публічних закупівель, що необхідно вирішити.

Напрям 1 передбачає:

підвищення рівня інформаційного забезпечення, в тому числі вдосконалення системи державної статистики.

На даний час збирається та оприлюднюється недостатня кількість інформації про стан та розвиток малого і середнього підприємництва. Статистичні показники та їх якісний аналіз є необхідною умовою для формування ефективної державної політики у сфері розвитку підприємництва.

Єдиним офіційним джерелом з вільним доступом до актуальних статистичних даних щодо розвитку малого і середнього підприємництва є Держстат. Більшість статистичних даних стосується юридичних осіб, значно менше інформації про фізичних осіб — підприємців. Органи державної статистики повинні акумулювати та оприлюднювати більше інформації про фізичних осіб — підприємців, а також додаткові показники щодо демографії підприємств, дані щодо експортної діяльності суб'єктів малого і середнього підприємництва тощо.

Статистичними показниками щодо сектору малого і середнього підприємництва також володіє ДФС, отримати які можна за офіційним запитом (дані щодо кількості підприємств — платників податків (юридичних осіб і фізичних осіб — підприємців), щодо надходжень податків від підприємств, що використовують спрощену систему оподаткування тощо). Такі показники повинні оприлюднюватися згруповано за законодавчими критеріями щодо підприємництва. Крім того, показники щодо кількості суб'єктів малого і середнього підприємництва, які збираються, обробляються ДФС та Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб — підприємців та громадських формувань, відрізняються.

Інформація про кредитування суб'єктів малого і середнього підприємництва (обсяги та умови надання банківських кредитів, виданих суб'єктам малого і середнього підприємництва, тощо) оприлюднюватиметься Національним банком.

Передбачається створення єдиної системи показників з відкритим доступом для відстеження стану та розвитку малого і середнього підприємництва, зокрема шляхом залучення до створення та забезпечення функціонування такої системи центральних і місцевих органів виконавчої влади (Держстат, Мінекономрозвитку, Національний банк, ДФС та інші) та органів місцевого самоврядування. Потрібно розширити перелік показників, що входять до щорічного звіту про стан розвитку малого і середнього підприємництва в Україні та звіту стосовно застосування Акта з питань малого бізнесу для Європи, для порівняння з іншими країнами. Необхідно також створити єдиний веб-портал для оприлюднення інформації та статистичних даних, що задовольнятиме потреби користувачів;

реалізацію принципу “спочатку думай про мале”.

Під час підготовки проектів регуляторних актів органи державної влади проводять аналіз регуляторного впливу (аналіз витрат і вигод) на суб'єктів господарювання відповідно до Методики проведення аналізу впливу регуляторного акта (постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2004 р. № 308), що є одним із головних інструментів державної регуляторної політики. З метою підвищення якості проведення аналізу регуляторного впливу у 2015 році відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1151 “Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 11 березня 2004 р. № 308”, запроваджено обов'язковість здійснення регуляторними органами оцінки витрат суб'єктів малого підприємництва, що є реалізацією одного з принципів Акта з питань малого бізнесу для Європи — принципу “спочатку думай про мале”.

Загалом тест щодо проведення оцінки витрат суб'єктів малого підприємництва є аналогом тесту малого і середнього підприємництва в ЄС (SME-test), що оцінює витрати суб'єктів малого підприємництва на виконання вимог щодо регулювання. Методика проведення аналізу регуляторного впливу потребує вдосконалення та ефективного застосування, зокрема шляхом підвищення рівня спроможності державних службовців щодо практичного використання таких інструментів, проведення консультацій, у тому числі із суб'єктами малого і середнього підприємництва на регіональному рівні.

Також доцільно поширити використання інших принципів Акта з питань малого бізнесу для Європи, зокрема декларативного принципу, запровадження нерегуляторних механізмів;

спрощення процедури реєстрації нових підприємств.

Процедура реєстрації значно спрощена з 2012 року та на сьогодні не потребує значних витрат часу (Закон України “Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб — підприємців та громадських формувань”), що відображено в показниках рейтингу “Ведення бізнесу — 2017”, де, зокрема, за показником “Започаткування бізнесу” Україна покращила свої

позиції — з 112 місця в 2012 році до 20 місця в 2016 році. Після внесення змін до законодавства в 2015 році зареєструвати підприємство стало можливим протягом 24 годин, однак на практиці це може зайняти два — три дні. На сьогодні місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування і нотаріуси мають право реєструвати суб'єктів господарювання, а починаючи з квітня 2016 р. використовується принцип мовчазної згоди щодо реєстрації суб'єкта як платника податків. Суб'єкт господарювання може розпочати провадження діяльності після надсилання фінансовою установою інформації про відкриті рахунки до ДФС.

Існує потреба у центрах підтримки підприємців — початківців для надання їм допомоги стосовно реєстрації, подання звітності та консультацій, а також супроводження протягом всього часу існування підприємства, зокрема за допомогою “гарячих ліній”;

спрощення процедури закриття підприємства.

Процедура закриття підприємства або припинення діяльності юридичних осіб не спрощена і на сьогодні потребує кількох місяців з моменту прийняття рішення про ліквідацію, але на практиці може займати значно більше часу. Спрощена процедура використовується для фізичних осіб — підприємців (особа повинна звернутися із заявою про закриття до суб'єкта державної реєстрації).

Передбачається спрощення процедури закриття підприємств, зокрема шляхом зменшення витрат часу та коштів;

надання послуг суб'єктам малого і середнього підприємництва через центри надання адміністративних послуг та Єдиний держаний портал адміністративних послуг.

Основна увага в розвитку системи надання адміністративних послуг, зокрема для підприємців, приділялася утворенню центрів надання адміністративних послуг (далі — центри), забезпеченню нормативно-правового регулювання їх діяльності та спрямуванню зусиль центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування на забезпечення надання адміністративних послуг через центри. На сьогодні в Україні утворено 701 центр.

У центрах підприємці можуть отримати більш як 50 адміністративних послуг, зокрема послуги з реєстрації суб'єкта підприємництва, майна (внесення змін до відповідних реєстраційних записів), отримання необхідних документів дозвільного характеру.

Для забезпечення надання адміністративних послуг в електронній формі забезпечено функціонування в тестовому режимі пілотної версії Єдиного державного порталу адміністративних послуг. З березня 2016 р. автоматизовано 12 послуг Мінекономрозвитку у сфері зовнішньоекономічної діяльності (реєстрація контрактів на здійснення експортних операцій, видача ліцензій на імпорт та експорт товарів) та інтегровано чотири послуги Держархбудінспекції щодо початку виконання підготовчих та будівельних робіт.

Подальша робота буде спрямована на:

розширення мережі центрів, зокрема в об'єднаних територіальних громадах, утворення віддалених робочих місць для роботи адміністраторів центрів;

забезпечення фінансової підтримки центрів;

подальшу децентралізацію повноважень щодо надання найпопулярніших адміністративних послуг та розширення повноважень органів місцевого самоврядування;

здійснення заходів щодо подальшої модернізації, розширення функціональних можливостей Єдиного державного порталу адміністративних послуг та розширення переліку адміністративних послуг, що надаються в електронній формі;

спрощення процедури банкрутства та популяризація “другого шансу”.

Законодавство про банкрутство (Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом”) у цілому відповідає міжнародній практиці. Так, у разі банкрутства боржника з вини його засновників (учасників, акціонерів) або інших осіб, у тому числі керівника боржника, недостатності майна боржника на таких осіб може бути покладена субсидіарна відповідальність за зобов'язаннями боржника. Разом з тим процедура банкрутства залишається неефективною, тому Україна займає 148 місце серед 190 країн світу (за показником “Врегулювання процедури неплатоспроможності” в рейтингу “Ведення бізнесу — 2017”). Процедура банкрутства в Україні є витратною, тривалою, складною та з низьким рівнем повернення коштів інвесторам. Ця процедура переважно завершується ліквідацію суб'єкта господарювання (замість відновлення його платоспроможності). Таким чином, існує потреба у підвищенні ефективності зазначеної процедури.

Передбачається затвердження спеціальних процедур банкрутства для малого і середнього підприємництва, зокрема відповідно до пункту 24 плану дій щодо імплементації кращих практик якісного та ефективного регулювання, відображених Групою Світового банку у методології рейтингу “Ведення бізнесу”, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1406. Проведення більш детального аналізу причин такої ситуації дасть змогу забезпечити можливість отримати “другий шанс” підприємцями, які бажають розпочати провадження підприємницької діяльності;

удосконалення ліцензійної та дозвільної системи.

Протягом 2014—2016 років скасовано необхідність одержання значної кількості дозволів і ліцензій для провадження підприємницької діяльності (кількість дозволів скоротилася на 40 відсотків, а кількість видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, — на 46 відсотків), що сприяло спрощенню процедури започаткування та провадження окремих видів господарської діяльності. Також запроваджено електронне ліцензування, встановлено безстроковість дії ліцензій, заборонено вимагати від суб'єктів господарювання дані, які містяться в державних реєстрах, запроваджено можливість подання декларації про відповідність матеріально-

технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства в електронній формі.

За результатами проведеної оцінки ділового клімату в Україні щодо поліпшення процедур ліцензування та зменшення витрат на ліцензування протягом 2013—2016 років (“Щорічна оцінка ділового клімату в Україні: 2016”, Програма USAID ЛЕВ), акцент був зроблений на усунення надлишкових правил та скорочення тривалості процедури. Разом з тим 29,9 відсотка суб'єктів малого і середнього підприємництва відзначають спрощення процедур ліцензування у 2016 році, а 17,7 відсотка — їх ускладнення.

Існує необхідність у подальшій оптимізації кількості видів господарської діяльності, що потребують ліцензування, а також дозволів, у тому числі шляхом застосування декларативного принципу. Передбачається спрощення адміністративних процедур для провадження підприємницької діяльності та запровадження видачі дозволів в електронній формі;

подальша гармонізація законодавства у сфері технічних регламентів та оцінки відповідності (сертифікації) з європейськими вимогами.

На сьогодні в Україні здійснюється перехід від обов'язкової сертифікації продукції в державній системі сертифікації до проведення оцінки її відповідності вимогам технічних регламентів. Протягом 2005—2016 років перелік продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні, скорочено на 87,6 відсотка шляхом виключення з нього продукції, на яку поширюється дія технічних регламентів, а також продукції з низьким ступенем ризику. Закон України “Про технічні регламенти та оцінку відповідності” встановлює, зокрема, єдині правові та організаційні засади проведення оцінки відповідності згідно з європейськими вимогами та положеннями Угоди про технічні бар'єри в торгівлі. В Україні прийнято 49 технічних регламентів, з них 46 регламентів розроблено на основі актів законодавства ЄС, 48 регламентів є обов'язковими до застосування.

З 1 січня 2018 р. втрачає чинність Декрет Кабінету Міністрів України від 10 травня 1993 р. № 46-93 “Про стандартизацію і сертифікацію” та скасовується перелік продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації.

Вживатимуться необхідні заходи до підписання Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарів, що дасть можливість продукції, на яку розповсюджується дія Угоди, бути розміщеною на внутрішньому ринку ЄС без проведення додаткових випробувань і процедур оцінки відповідності. Завершено роботу з приведення технічних регламентів у трьох секторах промислової продукції у відповідність з європейським законодавством у сферах безпеки машин, низьковольтного електричного обладнання, електромагнітної сумісності обладнання. Опрацьовуватиметься питання розширення сфери дії Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарів на інші пріоритетні сектори промислової продукції, що дасть змогу підвищити рівень конкурентоспроможності вітчизняної продукції та розширити експортні можливості України.

Продовжуватиметься робота з розроблення проекту Дорожньої карти (плану-графіка) заходів щодо започаткування процесу офіційного оцінювання української інфраструктури якості з боку ЄС;

зниження контролюючого тиску на мале і середнє підприємництво.

Перевірки суб'єктів господарювання зазнають критики через їх спрямованість на виконання не попереджувальних, а каральних функцій. Так, за даними Мінекономрозвитку, окремими органами державного нагляду (контролю) протягом 2016 року накладено на суб'єктів господарювання штрафів у сумі понад 15 млн. гривень. Водночас кількість порушень, встановлених органами державного нагляду (контролю), не зменшується.

У 2016 році 68 відсотків суб'єктів малого і середнього підприємництва повідомили, що перевірені одним органом (23,9 відсотка — службою пожежної безпеки, 15,5 відсотка — ДФС (“Щорічна оцінка ділового клімату в Україні: 2016”, Програма USAID ЛЕВ). Разом з тим 46,3 відсотка опитуваних повідомляють про скорочення кількості перевірок протягом 2013—2016 років, що є результатом мораторію на перевірки малих підприємств, а також зменшення кількості органів державного нагляду (контролю).

З 2016 року запроваджено проведення комплексних планових перевірок, при цьому більш як на 16 відсотків зменшено кількість контактів органів контролю та суб'єктів господарювання.

Законом України “Про тимчасові особливості здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності” до 31 грудня 2017 р. встановлено мораторій на проведення органами державного нагляду (контролю) планових заходів із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності.

З 1 січня 2017 р. відповідно до Закону України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності” спрощено та лібералізовано державний нагляд (контроль), розширено права суб'єкта господарювання, зменшено періодичність і тривалість перевірок, заборонено застосування санкцій у разі виконання суб'єктом господарювання у повному обсязі та у встановлений строк приписів про усунення порушень, впровадження інтегрованої автоматизованої системи державного нагляду (контролю).

Необхідно реалізувати норми Закону України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності”, зокрема привести галузеві закони в окремих сферах господарської діяльності у відповідність з нормами зазначеного Закону, які спрощують і лібералізують державний нагляд (контроль);

забезпечення виконання контрактів та позасудове врегулювання спорів.

Забезпечення виконання контрактів залишається неефективним, а судове врегулювання не є дієвим і, як наслідок, призводить до низької позиції України в рейтингу “Ведення бізнесу — 2017” за показником “Забезпечення виконання контрактів” (81 місце), що спричинено витратною процедурою (на забезпечення виконання контракту підприємництво витрачає майже половину суми позову за відповідним контрактом), низькою якістю існуючої системи судочинства (низька ефективність розгляду, низький рівень автоматизації роботи судових органів, наявність/доступність/поширеність процедур, які є альтернативними

судовим). Виконання судових рішень здійснюється дуже повільно. Закон України “Про виконавче провадження” передбачає можливість залучення приватних виконавців. Крім того, необхідно підвищити рівень інституційної спроможності державних органів влади і забезпечити належне фінансування.

Передбачається формування відкритого Єдиного реєстру боржників, в якому міститиметься інформація про невиконані майнові зобов'язання боржників, використання автоматизованих процедур для електронної реєстрації документів.

Суперечки між суб'єктами малого і середнього підприємництва можуть бути врегульовані в позасудовому порядку шляхом арбітражу, якщо обидві сторони закріпили це відповідним положенням контракту, однак лише деякі контракти передбачають арбітражні положення. На сьогодні відсутня достатня кількість арбітражних виконавців в Україні, деякі з них провадять свою діяльність у сфері міжнародної торгівлі. Водночас відсутнє законодавство про медіацію, але проект Закону України “Про медіацію” (реєстраційний номер 3665) прийнято за основу 3 листопада 2016 року.

Закон України “Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів” набрав чинності 5 жовтня 2016 р. та спрямований на регулювання діяльності приватних виконавців. Таким чином, в Україні почала діяти змішана система виконавчого провадження.

Реалізація зазначеного Закону та нормативно-правових актів на практиці потребуватиме фінансових ресурсів, а також забезпечення на належному рівні доступу суб'єктам малого і середнього підприємництва до багатьох державних реєстрів;

розширення доступу малого і середнього підприємництва до публічних закупівель.

Закон України “Про публічні закупівлі” відповідає директивам ЄС. Починаючи з квітня 2016 р. всі центральні органи виконавчої влади та державні підприємства проводять електронні закупівлі через систему “Прозоро”, інші замовники, у тому числі органи місцевого самоврядування, — з серпня 2016 року. Використання системи “Прозоро” є обов'язковим для закупівель товарів та послуг, вартість яких перевищує 200 тис. гривень, і робіт вартістю більше 1,5 млн. гривень. Ця система використовується також для менших обсягів закупівель. Участь у тендері здійснюється на платній основі (від 17 гривень для тендерів вартістю до 20 тис. гривень і 1700 гривень для тендерів вартістю понад 1 млн. гривень). Виконання зобов'язань за тендером обмежено до 0,5 відсотка планової вартості тендера на роботи та до 3 відсотків на послуги і може надаватися в електронній формі.

Контракти можуть розділятися на більш дрібні лоти, що дуже зручно для малого і середнього підприємництва, і сприяє залученню більшої кількості підприємств. Мале і середнє підприємництво потребує кращої інформованості щодо можливості участі у публічних закупівлях, а також відповідної підготовки для підвищення його потенціалу у використанні можливостей публічних закупівель;

удосконалення трудового законодавства.

Кодекс законів про працю України успадкований від колишнього Радянського Союзу (1972 рік) і, незважаючи на внесення численних змін, не забезпечує виконання поставлених завдань на належному рівні та не відповідає сучасним вимогам. Правова процедура звільнення працівників є складною, що є серйозною проблемою для малого і середнього підприємництва, оскільки воно повинно мати можливість швидко врегулювати ситуацію з персоналом та пристосовуватися до постійно змінюваних умов ринку. Законодавство залишає працівників без відповідного захисту та накладає штрафні санкції на роботодавців за порушення.

Для задоволення усіх потреб малого і середнього підприємництва необхідно вдосконалити трудове законодавство (зокрема, проект Трудового кодексу України (реєстраційний номер 1658) прийнятий Верховною Радою України в першому читанні наприкінці 2015 року);

забезпечення розвитку ефективного державно-приватного діалогу.

Визнання якісного та орієнтованого на результат діалогу між державою та громадськістю є основою ефективної реалізації державної політики. Так, відповідно до пункту 12 Порядку проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996, обов'язково проводяться консультації щодо проектів нормативно-правових актів, що стосуються, зокрема, визначення стратегічних цілей державної політики, провадження регуляторної діяльності у певній сфері, у строк не менше 15 календарних днів. Водночас відповідно до Закону України "Про доступ до публічної інформації" проекти нормативно-правових актів оприлюднюються не пізніше ніж за 20 робочих днів до дати їх розгляду з метою прийняття. Крім того, відповідно до Закону України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності" строк, протягом якого від фізичних та юридичних осіб, їх об'єднань приймаються зауваження та пропозиції, встановлюється розробником проекту регуляторного акта і не може бути меншим ніж один місяць та більшим ніж три місяці з дня оприлюднення проекту регуляторного акта та проведення аналізу регуляторного впливу.

Зазначені положення враховують більшість розробників нормативно-правових актів шляхом оприлюднення зазначених проектів на офіційних веб-сайтах. Водночас центральні органи виконавчої влади активно залучають заінтересовані сторони до співпраці, утворюються консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи при центральних і місцевих органах виконавчої влади, діяльність яких спрямована на більш активне залучення громадськості до процесу формування державної політики.

Така форма консультацій повинна застосовуватися обов'язково та удосконалюватися. Доцільно застосовувати інші форми налагодження діалогу та проведення обговорення (засідання за круглим столом, семінари, громадські слухання з різних питань), які можуть вплинути на процес прийняття рішень. Необхідним є подальше покращення державно-

приватного діалогу стосовно сектору малого і середнього підприємництва шляхом постійного двостороннього діалогу і співпраці. Важливим елементом у побудові діалогу повинна стати реформована і реорганізована Рада підприємців при Кабінеті Міністрів України, до складу якої необхідно включити представників регіональних рад підприємців, у рамках якої можливе утворення окремої робочої групи, орієнтованої на потреби малого і середнього підприємництва.

Напрямок 2. Розширення доступу малого і середнього підприємництва до фінансування.

У більшості країн світу основним бар'єром для розвитку підприємництва є обмежений доступ до фінансування. Однак кредитування малого і середнього підприємництва в Україні на сьогодні є недостатнім, більшість підприємств задовольняють потреби у фінансуванні капітальних інвестицій за рахунок власних коштів (у 2016 році, за даними Держстату, 69,4 відсотка). Таким чином, існує нагальна потреба в активізації фінансування малого і середнього підприємництва комерційними банками, розширенні переліку кредитних послуг (гарантійні схеми, лізинг, факторинг, експорт, страхування тощо) і задоволенні потреб малого і середнього підприємництва.

Особливої уваги потребують питання щодо стабілізації фінансового сектору у постраждалих від проведення антитерористичної операції районах Донецької та Луганської областей, крім території проведення антитерористичної операції, а також суміжних з ними областях. Підтримка міжнародних фінансових організацій, зокрема гарантії Групи Світового банку або Європейського банку реконструкції та розвитку, сприятиме стимулюванню постконфліктного кредитування шляхом розподілу ризиків із банками, що працюють на зазначених територіях.

Водночас слід звернути належну увагу на питання заохочення банківських установ до розроблення цільових довгострокових програм кредитування з низьким рівнем відсоткової ставки за кредитами малого і середнього підприємництва для задоволення соціальних потреб (освіта, індивідуальне будівництво, започаткування підприємницької діяльності, споживчі позики тощо) та здійснення заходів, спрямованих на екологізацію діяльності малого і середнього підприємництва (виробництво еко- та біопродуктів, впровадження "зелених технологій").

Напрямок 2 передбачає:

розширення кредитування малого і середнього підприємництва комерційними банками.

До банківського сектору на сьогодні входять 99 ліцензованих банків, з яких три — перебувають в державній власності, 39 — мають іноземні інвестиції. Мале і середнє підприємництво має обмежені можливості для отримання кредитів: лише 26,7 відсотка малих і 33,2 відсотка середніх підприємств планують подати заявку на отримання кредиту в найближчий час (аналітичний звіт "Ділові очікування підприємств України" за I квартал 2017 р., Національний банк), незважаючи на зростання потреби в зовнішньому фінансуванні. Така ситуація є наслідком високих відсоткових ставок, надмірних вимог щодо забезпечення і складних процедур. Так, за

даними Держстату, 7,1 відсотка загального обсягу капітальних інвестицій у 2016 році фінансувалися за рахунок банківських кредитів та інших позик. Близько 24 банків здійснюють фінансування малого і середнього підприємництва (12 — на загальнодержавному рівні та 12 — на регіональному рівні). Функціонує Незалежна асоціація банків, яка, зокрема, сприяє стимулюванню кредитування малого і середнього підприємництва шляхом реалізації пілотних ініціатив для випробування нових методів кредитування, нарощування потенціалу щодо забезпечення доступу малого і середнього підприємництва до фінансових продуктів/послуг, інструментів (страхування валюти та експорту, кредитування руху грошових потоків, управління ризиками тощо). Таку технічну підтримку разом з кредитними ресурсами може надавати банкам Німецько-Український фонд у рамках реалізації програм та проектів з підтримки фінансування малого і середнього підприємництва. Процесу кредитування малого і середнього підприємництва сприятиме виконання Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року, яка спрямована на відновлення кредитування національної економіки (зокрема, ініціатива “Відновлення кредитування”).

Налагодження ефективної співпраці між комерційними банками дасть можливість у повному обсязі задовольнити потреби малого і середнього підприємництва у фінансуванні на доступних умовах;

створення умов для забезпечення безпеки депозитів.

У кризовий період (2014—2015 роки) значна частка суб'єктів малого і середнього підприємництва зазнала труднощів у здійсненні платежів, оскільки банки мали проблеми з ліквідністю, або взагалі втратили свої кошти в збанкрутілих банках. Подібні проблеми можуть значно обмежити сферу діяльності суб'єктів малого і середнього підприємництва. З 1 січня 2017 р. відповідно до пункту 6 розділу II “Прикінцеві та перехідні положення” Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи гарантування вкладів фізичних осіб та виведення неплатоспроможних банків з ринку” фізичні особи — підприємці отримали право на відшкодування коштів за вкладами від Фонду гарантування вкладів фізичних осіб щодо банків, віднесених до категорії неплатоспроможних після 1 січня 2017 року.

Забезпечення виконання відповідних правил Національного банку та загальна стабілізація валютної системи покращить ситуацію для малого і середнього підприємництва, оскільки банківські джерела фінансування становлять значну частину капіталу мікропідприємств. Нові правила Національного банку і регулювання для банківського сектору (зокрема, мінімальні вимоги до капіталу) дадуть змогу через консолідацію банків поступово підвищити рівень безпеки депозитів для малого і середнього підприємництва;

використання схем гарантування кредитів.

Схеми гарантування кредитів мають важливе значення, оскільки усувається перешкода для комерційних банків у сфері кредитування суб'єктів малого і середнього підприємництва, які не мають відповідної застави. Ефективні схеми гарантування кредитів, які потребують фінансової підтримки, сприятимуть покращенню доступу до фінансування для малого і

середнього підприємництва. Існує міжнародний досвід у створенні ефективних схем гарантування кредитів, орієнтованих на мале і середнє підприємство. Європейський інвестиційний банк створює в Україні схему гарантування кредитів на суму 40 млн. євро, яка орієнтуватиметься на інноваційні підприємства. Подібні схеми кредитних гарантій можуть стати додатковим інструментом фінансування для суб'єктів малого і середнього підприємництва.

Схеми гарантування кредитів повинні розроблятися з урахуванням комерційних чинників та бути орієнтованими на суб'єктів малого і середнього підприємництва, розвиток яких гальмується через нездатність задовольнити сучасні вимоги комерційних банків щодо застави;

активізація використання векселів.

Фінансовий інструмент (вексель), що містить письмову обіцянку однієї сторони виплатити іншій стороні певну грошову суму на вимогу або на певну дату в майбутньому, є ефективним фінансовим інструментом. Вексель містить такі пов'язані із заборгованістю складові, як сума заборгованості, відсоткова ставка, дата погашення, дата і місце видачі, підпис емітента. Однак у минулому цей інструмент використовувався для ухилення від сплати податків і відмивання грошей.

Суб'єкти малого і середнього підприємництва можуть використовувати векселі як додаткове джерело фінансування для збільшення обсягу обігових коштів і зниження їх вартості. Підвищення рівня поінформованості про можливості, які дає використання векселів, дасть змогу змінити їх негативне сприйняття у суспільстві та популяризувати їх використання;

активізація кредитування небанківськими фінансовими установами.

Альтернативою банківського кредитування може бути ефективне використання кредитних ресурсів небанківських фінансових установ, які спеціалізуються на кредитуванні суб'єктів малого і середнього підприємництва.

За дев'ять місяців 2016 р. небанківськими фінансовими установами (кредитними спілками та іншими фінансовими установами) надано кредитів для суб'єктів малого і середнього підприємництва на загальну суму 3,9 млрд. гривень, з яких сума кредитів, наданих кредитними спілками, становить 123 млн. гривень (3,2 відсотка кредитного портфеля кредитними спілками та іншими фінансовими установами для суб'єктів малого і середнього підприємництва). Частка наданих кредитними спілками кредитів для підтримки сільського господарства становить 49 відсотків (60,1 млн. гривень), решта 51 відсоток (62,9 млн. гривень) — інші комерційні кредити.

З огляду на викладене слід сприяти розбудові небанківських фінансових установ, що спеціалізуються на фінансуванні суб'єктів малого і середнього підприємництва;

зменшення інформаційної асиметрії завдяки веденню реєстру кредитних історій.

Рівень охоплення фізичних осіб приватними кредитними бюро збільшився до 40 відсотків (доросле населення) у 2015 році. При цьому

кредитна інформаційна система є фрагментарною, отримання інформації про користувачів кредитами, податки, банкрутство і кредитну історію потребує багато часу та призводить до затримки та додаткових витрат на схвалення кредиту (звіт “Україна. Фінансування малого і середнього бізнесу в країнах сусідства. Лютий 2016 року”, Європейський інвестиційний банк). Існують сім приватних кредитних бюро і один кредитний реєстр у центральному банку. Починаючи з 2014 року банки зобов’язані надавати кредитну історію корпоративних позичальників до бюро кредитних історій. За даними Світового банку, бюро кредитних історій має інформацію про 122 тис. компаній із 343 тис., але ведення корпоративних кредитних історій не є пріоритетом для бюро кредитних історій, що обмежує надання послуг, які пропонуються для корпоративних позичальників.

Створення спеціалізованого бюро кредитних історій для корпоративних клієнтів дасть змогу підвищити рівень доступу до банківських кредитів для суб’єктів малого і середнього підприємництва. Доцільним також є створення єдиного кредитного реєстру для подальшого вдосконалення системи і зменшення інформаційної асиметрії. Бюро кредитних історій можуть сприяти зменшенню вимог щодо забезпечення кредитів та відсоткових ставок для малого і середнього підприємництва шляхом розв’язання проблеми асиметрії інформації;

зменшення дефіциту фінансування для суб’єктів малого і середнього підприємництва шляхом надання послуг з лізингу.

Для суб’єктів малого і середнього підприємництва, яким для роботи необхідне нове обладнання (зокрема промислове і сільськогосподарське), але які не використовують можливості кредитування, лізинг є ефективним способом фінансування їх потреб, зокрема шляхом ведення податкового обліку, що використовується рідко. Протягом дев’яти місяців 2016 р. укладено 7 401 договір фінансового лізингу на суму 7,8 млрд. гривень. Вартість договорів фінансового лізингу станом на 30 вересня 2016 р. становить 23,9 млрд. гривень, які переважно використані для придбання транспорту та сільськогосподарської техніки (“Інформація про стан і розвиток фінансових компаній, лізингодавців та ломбардів України, Основні показники діяльності фінансових компаній та лізингодавців, 9 місяців 2016 року”. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг).

Попит на послуги з лізингу з боку суб’єктів малого і середнього підприємництва може бути збільшений у разі проведення заходів з підвищення рівня обізнаності щодо лізингу для обладнання і залучення більш широкого спектру обладнання на умовах лізингу. Високі відсоткові ставки і відсутність податкових пільг для підприємств за спрощеною системою оподаткування (без податку на додану вартість та податку на прибуток) можуть обмежити попит на послуги з лізингу для суб’єктів малого і середнього підприємництва. Законодавство про фінансовий лізинг повинне бути переглянуто відповідно до міжнародної практики з метою сприяння комплексному удосконаленню механізмів здійснення операцій, створенню необхідних умов для залучення із застосуванням таких механізмів інвестицій в оновлення основних фондів суб’єктів малого і

середнього підприємництва, що слід поєднувати з популяризацією лізингу через лізингові асоціації та об'єднання підприємців;

зменшення дефіциту фінансування суб'єктів малого і середнього підприємництва шляхом надання послуг з факторингу.

Спосіб для отримання суб'єктами малого і середнього підприємництва доступу до фінансування з використанням їх дебіторської заборгованості як застави є ефективним способом розв'язання проблеми фінансування. Збільшення обсягу оборотного капіталу є можливим, оскільки у 2015 році суб'єкти малого і середнього підприємництва мали дебіторську заборгованість на рівні 69,2 відсотка річного обсягу реалізованої ними продукції. Протягом дев'яти місяців 2016 р. фінансові компанії уклали 14 521 договір факторингу на загальну суму 11,3 млрд. гривень. Більшість з таких договорів (понад 80 відсотків) була переуступкою проблемної заборгованості фінансових інститутів надавачам факторингових послуг ("Інформація про стан і розвиток фінансових компаній, лізингодавців та ломбардів України. Основні показники діяльності фінансових компаній та лізингодавців, 9 місяців 2016 року". Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг).

Створення механізмів залучення активів фінансовими установами для фінансування факторингових операцій (зокрема на умовах субординованого боргу), запровадження вимог, що обмежують ризики в діяльності фінансових установ та підвищують рівень поінформованості про можливості використання факторингу, сприятимуть розширенню можливостей фінансування потреб суб'єктів малого і середнього підприємництва;

використання можливостей венчурного капіталу, залучення коштів неформальних інвесторів (бізнес-ангелів), добровільне об'єднання ресурсів для фінансування проектів (краудфандинг).

Венчурний капітал та інші форми фінансування, зокрема бізнес-ангели чи краудфандинг, на сьогодні не дуже активно використовуються новоствореними суб'єктами малого і середнього підприємництва, що мають потенціал до зростання. Альтернативні джерела фінансування залишаються найбільш поширеним джерелом отримання капіталу для малого і середнього підприємництва. Законодавство сприяє створенню сприятливих умов для венчурних фондів: у 2015 році такі фонди мали у своїх активах 232 млрд. гривень (Річний звіт "Ринок цінних паперів України: повне перезавантаження", Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, 2015 р.), але вони переважно використовувалися холдинговими компаніями з управління активами з метою податкової оптимізації та захисту конфіденційності. Існує кілька діючих венчурних фондів, але вони не є сфокусованими на малому і середньому підприємстві. Законодавством не визначені спеціальні умови для краудфандингу, але його застосування можливе в рамках загального договірного права.

Проведення аналізу удосконалення законодавства з метою запобігання неправомірному використанню венчурних фондів під час забезпечення надання переваг інвесторам сприятиме збільшенню обсягу такого фінансування, в тому числі для суб'єктів малого і середнього підприємництва.

Створення мережі неформальних інвесторів (бізнес-ангелів) сприятиме розвитку малого і середнього підприємництва, що має бути відповідно відображено у законодавстві.

Слід переглянути питання регулювання сфери договірної права в частині забезпечення прозорості та захисту прав кредиторів у системах краудфандингу;

розширення джерел фінансування суб'єктів інноваційного малого і середнього підприємництва.

Суб'єкти інноваційного малого і середнього підприємництва та новостворені малі і середні підприємства мають труднощі із залученням фінансових ресурсів через брак кредитної історії та відсутність венчурного капіталу.

Використання різноманітних інструментів для мобілізації фінансових ресурсів дасть нові можливості для розвитку малого і середнього підприємництва. Підвищення рівня поінформованості про можливості міжнародних програм та проектів, зокрема у межах Рамкової програми Європейського Союзу з досліджень та інновацій “Горизонт 2020” (далі — Програма “Горизонт 2020”), сприятиме реалізації інноваційного потенціалу малого і середнього підприємництва;

фінансування експорту, страхування, гарантії.

Експортне фінансування для суб'єктів малого і середнього підприємництва існує на тих самих умовах, що і для суб'єктів великого підприємництва, отже експортери із стабільним надходженням іноземної валюти мають кращий доступ до кредитів, ніж інші групи позичальників. Вони також мають можливість брати позики в іноземній валюті за відсотковою ставкою на 8-10 відсоткових пунктів нижче, ніж у гривні. Україна не надає державних експортних гарантій або страхування. АТ “Укрексімбанк” є одним з найбільших системних банків України на ринку фінансування експорту, однак не надає подібних послуг. Водночас Законом України “Про забезпечення масштабної експансії експорту товарів (робіт, послуг) українського походження шляхом страхування, гарантування та здешевлення кредитування експорту” передбачається утворення Експортно-кредитного агентства, яке на добровільних засадах здійснюватиме страхування, перестраховання, надання гарантій за договорами, що забезпечують розвиток експорту, а також братиме участь у виконанні програми часткової компенсації відсоткової ставки за експортними кредитами.

З урахуванням можливостей поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі, а також широкого доступу до державної підтримки експортних кредитів, гарантій, страхування тощо у багатьох країнах-конкурентах надання підтримки щодо експортного фінансування для суб'єктів малого і середнього підприємництва в Україні є необхідним;

впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності для суб'єктів малого і середнього підприємництва.

Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” визначає стандарти звітності та бухгалтерського обліку для

підприємств, що діють на території України. Суб'єкти малого і середнього підприємництва мають право на подання спрощеної звітності, затвердженої Мінфіном. У цілому міжнародні стандарти фінансової звітності є обов'язковими для публічних акціонерних товариств, банків, страхових компаній і підприємств, які провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України. Суб'єкти малого і середнього підприємництва використовують спрощені національні стандарти звітності, які є менш жорсткими, ніж міжнародні стандарти фінансової звітності.

Проектом Закону України “Про аудиторську діяльність” (реєстраційний номер 2534), вимоги якого у разі прийняття поширюватимуться на всі фінансові установи і підприємства, передбачається підвищення стандартів. Суб'єкти малого і середнього підприємництва, особливо середні підприємства, які хотіли б залучати іноземні інвестиції та підвищити рівень доступу до комерційних джерел фінансування, можуть адаптуватись до міжнародних стандартів фінансової звітності. Існує потреба у підвищенні рівня поінформованості та надання співфінансування для підтримки суб'єктів малого і середнього підприємництва у приведенні стандартів своєї діяльності у відповідність з міжнародними стандартами фінансової звітності.

Напрямок 3. Спрощення податкового адміністрування для суб'єктів малого і середнього підприємництва.

Попри те, що бізнес-клімат в Україні покращився (підвищення позиції на три пункти за результатами рейтингу “Ведення бізнесу — 2017”), підприємства витрачають на вирішення податкових питань на 1,6 години більше, ніж середньостатистичні підприємства Європи чи Азії та удвічі більше, ніж країни Організації економічного співробітництва та розвитку. Так, 27 відсотків суб'єктів малого і середнього підприємництва зазначили, що податкове адміністрування є однією з основних перешкод на шляху розвитку і 80 відсотків повідомляють про те, що пріоритетним заходом має бути спрощення податкового адміністрування (“Щорічна оцінка ділового клімату в Україні: 2016”, Програма USAID ЛЕВ). Суб'єкти малого і середнього підприємництва хотіли б бачити у ДФС надавача послуг, а не інспектора.

Спрощення податкового адміністрування та зміни у функціонуванні ДФС повинні підвищити рівень сприйняття процесів адміністрування з боку суб'єктів малого і середнього підприємництва. Завданням Стратегії не є вирішення питання податкових ставок, основною є проблема спрощення податкового адміністрування, зокрема щодо реєстрації, здійснення платежів, повернення податку на додану вартість, неформального сектору економіки, податкового статусу (самозайнятості).

Кабінетом Міністрів України 3 квітня 2017 р. затверджено Середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 року, яким передбачено проведення ряду ключових реформ, які сприятимуть забезпеченню сталого економічного зростання та створенню сприятливих умов для розвитку підприємництва в Україні, зокрема здійсненню заходів, спрямованих на спрощення адміністрування податків.

Крім того, з метою побудови сучасної та ефективної системи управління державними фінансами, яка спроможна забезпечити надання якісних послуг, ефективно акумулювання ресурсів та розподіл їх відповідно до пріоритетів розвитку держави у середньо- та довгостроковій перспективі, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017 р. № 142 схвалено Стратегію реформування системи управління державними фінансами на 2017—2020 роки.

Зазначеною Стратегією передбачено, зокрема, виконання завдань з підвищення рівня стабільності та прогнозованості податкової системи, якості та ефективності податкового адміністрування.

Для виконання зазначених завдань передбачено розроблення стратегії розвитку податкової системи на середньострокову перспективу, яка узгоджуватиметься із стратегією економічного розвитку, реформування бюджетного процесу та пенсійної системи.

Спрощення податкового адміністрування для суб'єктів малого і середнього підприємництва здійснюватиметься в рамках виконання завдань та заходів відповідно до Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану заходів з реалізації цієї Стратегії.

Напрямок 3 передбачає:

впровадження електронної податкової реєстрації.

Процес податкової реєстрації змінений, але не задовольняє потреб суб'єктів малого і середнього підприємництва. Починаючи з 2016 року ДФС не може відхилити реєстрацію або затвердити припинення діяльності, якщо підприємство не провадить свою діяльність за місцем реєстрації. Крім того, починаючи з квітня 2016 р. діє принцип “мовчазної згоди” щодо процесу реєстрації суб'єкта як платника податків. Суб'єкт господарювання може розпочати свою діяльність з моменту надсилання до ДФС через фінансові установи інформації про відкриття рахунків.

Має буде підкріплене дотриманням відповідних законодавчих положень. Подальше спрощення податкового адміністрування передбачатиме також надання електронних послуг;

спрощення системи податкової звітності, в тому числі через електронний кабінет платника податків.

Спрощення системи податкової звітності для суб'єктів малого і середнього підприємництва є актуальними. На сьогодні суб'єкти господарювання сплачують усі податки на різні рахунки до Казначейства, після чого подають звітність щодо кожного сплаченого податку. Сплата податків і звітність є простими для підприємств, що працюють за спрощеною системою оподаткування, оскільки вони сплачують щороку єдиний податок і подають одну звітність для 1-ї і 2-ї груп або здійснюють щокварталу платежі та подають відповідну звітність.

Електронна податкова звітність стає доступнішою для платників податків, але різні надавачі програмного забезпечення повинні зробити систему обміну даними простішою (різні учасники операцій використовують різне програмне забезпечення). Застосування електронних кабінетів для кожного платника податків, що значно мінімізує його взаємодію із

податковими інспекторами, дасть змогу контролювати ситуацію із сплатою податків у режимі реального часу, що сприятиме запобіганню виникненню податкової заборгованості або затримці подання звітності.

Закон України “Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні” передбачає запровадження повноцінного електронного кабінету платника податків з 1 липня 2017 р. (доступ до всієї податкової інформації про платника, проведення звірки розрахунків з бюджетом, заповнення та подання податкової звітності, управління надміру сплаченими коштами, реєстрація податкових та акцизних накладних, інформування про перевірки та надання актів або довідок перевірок, листування з контролюючим органом);

забезпечення ефективного процесу повернення податку на додану вартість.

Для суб'єктів малого і середнього підприємництва ефективна сплата та повернення податку на додану вартість є особливо важливими, оскільки інші засоби ліквідності обмежені. Для виявлення фактів зловживання правом на повернення податку на додану вартість у 2015 році започатковано функціонування електронної системи адміністрування податку на додану вартість, яка повинна забезпечити своєчасне і повне відшкодування податку на додану вартість експортерам. Проте введення двох реєстрів підприємств для відшкодування податку на додану вартість з 2016 року не сприяло розв'язанню проблеми непрозорості повернення податку на додану вартість і заборгованості з відшкодування податку на додану вартість (16 млрд. гривень станом на жовтень 2016 р., за даними рейтингу “Ведення бізнесу — 2017”, період повернення в середньому становить 28,2 тижня).

Закон України “Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні” передбачає, зокрема, удосконалення системи електронного адміністрування податку на додану вартість, запровадження єдиного публічного Реєстру заяв на бюджетне відшкодування податку на додану вартість, запровадження публічного тимчасового Реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування.

Покращення адміністрування податку на додану вартість сприятиме підвищенню ліквідності для суб'єктів малого і середнього підприємництва, що дасть змогу зменшити кількість передумов для реєстрації тих, хто використовує спрощену систему оподаткування та сплачує єдину ставку податку, яка включає в себе податок на додану вартість, і у зв'язку з чим реєстрація окремо для податку на додану вартість вже буде не потрібною;

врегулювання питання прострочених платежів.

До запровадження системи електронних закупівель “Прозоро” суб'єкти малого і середнього підприємництва мали проблеми у зв'язку із простроченими платежами за контрактами державних закупівель. Розв'язання цих проблем стало можливим завдяки електронній процедурі оскарження та більш ефективному державному контролю за закупівлями. Законодавство сприяє розв'язанню проблем, пов'язаних з простроченими платежами на рівні підприємств. За прострочення платежу можлива сплата додатково 3 відсотків комісії, які індексуються з урахуванням інфляції, але

максимальний розмір не повинен перевищувати подвійного розміру облікової ставки Національного банку.

Для подальшого захисту суб'єктів малого і середнього підприємництва необхідно встановити максимальний строк сплати, зокрема 60 днів, як у країнах ЄС;

спрощення вимог до ведення документації.

Законом України “Про внесення змін до деяких законів України щодо усунення адміністративних бар'єрів для експорту послуг” (набрав чинності з 3 січня 2017 р.) внесено зміни до Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” щодо спрощення системи документообігу підприємств шляхом зменшення вимог до первинного документа та скорочення переліку його обов'язкових реквізитів, що дасть змогу спростити ведення бухгалтерського обліку і зменшити час на оформлення господарських операцій як для великих, так і для малих і середніх підприємств;

зменшення обсягів неформальної зайнятості у суб'єктів малого і середнього підприємництва та сприяння її переходу у формальну.

За даними Мінекономрозвитку, тіньова економіка становить 35 відсотків валового внутрішнього продукту (дев'ять місяців 2016 року). Кількість неформально зайнятого населення, за даними Держстату, у 2015 році становить 4,3 млн. осіб, більшість з яких зайняті в сільськогосподарській галузі, торгівлі та будівництві. Часткова або повна робота деяких підприємств у неформальному секторі економіки призводить до недобросовісної конкуренції (переваги за рахунок неправдивої, шахрайської або неетичної ділової поведінки) для суб'єктів малого і середнього підприємництва у формальному секторі економіки, обмежуючи його потенціал. Основними причинами неофіційного працевлаштування є високий регуляторний тиск, надмірне адміністративне навантаження, зміни в законодавстві, нестабільна політична ситуація тощо.

Спрощення правил та податкового адміністрування, впровадження системи ефективного регулювання і стабільної політики сприятиме зменшенню кількості працівників у неформальній економіці. Необхідно ініціювати підвищення рівня корпоративного управління, корпоративної соціальної відповідальності, а також сприяти формалізації за рахунок використання, з одного боку, ефективних методів комунікації (“гарячі лінії”), а з іншого — підвищення рівня поінформованості запровадження відповідних стимулів.

Слід створити умови для переведення працівників з неформального у формальний сектор зайнятості із забезпеченням їх соціального захисту та соціального страхування;

підвищення гнучкості ринку праці.

Стосовно фізичної особи, зареєстрованої як підприємець, яка працює за спрощеною системою оподаткування, застосовується спрощене податкове адміністрування та менше податкове навантаження для роботодавця, ніж стосовно особи, яка офіційно працевлаштована як штатний працівник. Така ситуація призводить до того, що багато суб'єктів господарювання, зокрема

малого і середнього підприємництва реєструють своїх працівників як фізичних осіб — підприємців, які працюють за спрощеною системою оподаткування, зменшуючи таким чином витрати на сплату податків (єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та податок на доходи фізичних осіб). Можлива також ситуація, коли великі підприємства поділяються на менші за розміром, щоб використовувати спрощену систему оподаткування для уникнення звичайних податкових та облікових зобов'язань, що призводить до зменшення фіскальних надходжень до державного/місцевих бюджетів від таких суб'єктів і недоброчесної конкуренції з іншими підприємствами, які офіційно реєструють своїх працівників та платять податки у повному обсязі.

Оптимізація функцій фондів соціального захисту підвищить їх привабливість для працівників, які вимагають офіційного оформлення як працівників підприємств, що узгоджується із Стратегією реформування системи управління державними фінансами на 2017—2021 роки, якою передбачено Завдання 3. “Розширення бази оподаткування”, зокрема запобігання зловживанням за спрощеною системою оподаткування шляхом перегляду умов її застосування щодо категорій осіб, видів діяльності, обсягу доходу та ставок податку. Слід також переглянути трудове законодавство з метою підвищення гнучкості ринку праці за рахунок використання кращих міжнародних практик.

Напрямок 4. Популяризація підприємницької культури та розвиток навчання підприємницьким навичкам.

Необхідною умовою підвищення рівня інноваційності та конкурентоспроможності підприємництва є розвиток людського капіталу. Такий підхід повинен реалізовуватися в усій системі освіти. Крім того, існує невідповідність між результатами роботи системи освіти і потребами суб'єктів малого і середнього підприємництва. Суб'єкти малого і середнього підприємництва визнають важливість підвищення професійного рівня своїх працівників, однак не завжди готові фінансувати їх навчання через ризик втратити кваліфікованого працівника. Важливого значення набуває популяризація підприємництва шляхом здійснення заходів з урахуванням різних категорій населення.

Напрямок 4 передбачає:

забезпечення розвитку та популяризацію культури підприємництва.

Культура підприємництва в Україні на цей час перебуває на низькому рівні. Динаміка розвитку підприємництва частково відображає схильність до працевлаштування, ніж до провадження підприємницької діяльності. Зокрема, статистичні дані щодо розвитку малого і середнього підприємництва свідчать про те, що істотна частина підприємців фактично перебуває у трудових відносинах із замовниками їх послуг. За результатами незалежних досліджень, самозайнятість є стратегією адаптації, яка обирається людьми як додаткове джерело доходу для виживання, а не як шлях до реалізації власних ідей або незалежності від роботодавців (32 відсотки порівняно з 21 і 16 відсотками відповідно до Сьомого щорічного Глобального дослідження Amway про підприємництво за 2016 рік). На

сьогодні у суспільстві має місце негативне сприйняття підприємництва та образу підприємця, що частково є відображенням пострадянської економіки.

Підвищення рівня поінформованості та розуміння позитивної ролі підприємництва в суспільстві сприятиме збільшенню кількості суб'єктів малого і середнього підприємництва. Довгострокова інформаційна кампанія у співпраці із засобами масової інформації, яка презентуватиме підприємницькі рольові моделі або історії ділового успіху, дасть змогу популяризувати позитивний образ підприємця в суспільстві. Проведення заходів з популяризації підприємництва, зокрема конкурсів для суб'єктів малого і середнього підприємництва, в тому числі “Кращий підприємець/новатор/експортер”, Європейського тижня малого і середнього підприємництва в Україні, є надзвичайно важливим. Досягненню зазначеної мети також сприятиме проведення у загальноосвітніх навчальних закладах вікторин, конкурсів, турнірів, проектів тощо на державному, регіональному та місцевому рівні для виявлення творчого потенціалу та навичок підприємливості у молоді.

МОН з 2018 року планує розпочати впровадження підприємницької компетентності в навчальні плани з урахуванням найкращих практик та рекомендацій, передбачених прийнятою у 2016 році Європейською рамкою підприємницької компетентності Європейського Союзу. Передбачається також підготовка педагогів за новими (інноваційними) методиками викладання навчальних предметів, забезпечення навчальною літературою, формування ефективної інфраструктури. Таким чином, буде сформована система навчання підприємництва;

участь у проведенні Глобального моніторингу підприємництва.

Глобальний моніторинг підприємництва є важливим інструментом для проведення аналізу сфери підприємництва. Для моніторингу використовують дані за результатами опитування дорослого населення та національного експертного опитування.

Інформація за результатами моніторингу дає важливі дані для формування державної політики у сфері малого і середнього підприємництва;

проведення на постійній основі Європейського тижня малого і середнього підприємництва в Україні.

З 2016 року проводиться Європейський тиждень малого і середнього підприємництва в Україні, що сприяє поширенню інформації про фінансову та нефінансову підтримку малого і середнього підприємництва та заохоченню населення займатися підприємництвом. До проведення відповідних заходів повинні залучатися представники всіх заінтересованих сторін, зокрема центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, торгово-промислових палат, об'єднань суб'єктів господарювання, громадських об'єднань, установ та організацій, міжнародних організацій та проектів тощо;

стимулювання до навчання протягом усього життя.

З метою задоволення потреб населення у навчанні слід приділити увагу навчанню протягом усього життя, що є складовою європейської моделі

освіти (Європейські еталонні рамки, передбачені Рекомендацією 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) “Про основні компетенції для навчання протягом усього життя” від 18 грудня 2006 року).

Залучення суб'єктів малого і середнього підприємництва до співпраці з професійно-технічними і вищими навчальними закладами, а також проведення профорієнтаційних заходів разом із допоміжними службами сприятиме задоволенню потреб у навчанні та розв'язанню проблем у сфері зайнятості.

Особлива увага повинна приділятися також неформальному навчанню населення окремих видів підприємництва, що має сприяти підвищенню ефективності малого і середнього підприємництва та забезпеченню його сталого розвитку; забезпечення відповідності системи освіти потребам малого і середнього підприємництва.

На сьогодні пропозиція на ринку праці не узгоджується із попитом, що негативно впливає як на роботодавців, так і на працівників.

Система професійно-технічної підготовки повинна враховувати точний та реалістичний прогноз стосовно майбутнього кваліфікаційного попиту на ринку праці для забезпечення відповідності потребам малого і середнього підприємництва. Існує необхідність використання кращих міжнародних практик для збору даних, застосування сучасних методів і систем прогнозування;

заохочення роботодавців до навчання своїх працівників.

Можливості малого і середнього підприємництва у сфері забезпечення навчання працівників є достатньо обмеженими. За результатами дослідження Щорічної оцінки ділового клімату в Україні: 2016, Програми USAID ЛЕВ, 20 відсоткам суб'єктів малого і середнього підприємництва бракує кваліфікованих працівників, що є однією з основних перешкод на шляху розвитку підприємництва. Міжнародні програми відзначення найкращих роботодавців, такі як програма “Інвестори в людей”, пропонують дієві інструменти для розвитку та навчання працівників та встановлюють відповідні стандарти, на які може орієнтуватися підприємець.

Навчальні програми у сфері професійно-технічної освіти потребують модернізації з метою врахування потреб ринку праці залежно від виду економічної діяльності.

Підвищення кваліфікації працівників малого і середнього підприємництва, а також надання державною службою зайнятості ефективної допомоги зареєстрованим безробітним, які хочуть стати підприємцями, є необхідними;

активізація навчання суб'єктів малого і середнього підприємництва навичок ведення експортної діяльності.

Для провадження діяльності на міжнародному ринку суб'єкти малого і середнього підприємництва повинні володіти відповідними знаннями та практичними навичками, в тому числі з питань експорту, імпорту, залучення фінансування, співпраці з підприємцями в різних країнах. Також важливим є забезпечення формування ефективної взаємодії між суб'єктами малого і середнього підприємництва і підвищення рівня професійності

надавачів освітніх послуг (у сфері регулювання, менеджменту та професійної майстерності).

Важливим є забезпечення розширення можливостей участі громадян, заінтересованих у провадженні підприємницької діяльності, та існуючих суб'єктів малого і середнього підприємництва у програмі ЄС “Еразмус для молодих підприємців”, яка може активізувати навчання у сфері інтернаціоналізації та культури малого і середнього підприємництва;

забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у сфері малого і середнього підприємництва.

За результатами досліджень (“Щорічна оцінка ділового клімату в Україні: 2016”, Програма USAID ЛЕВ) гендерний портрет малого і середнього підприємництва характеризується таким співвідношенням керівників чоловіків та жінок: три чверті — чоловіки, одна четвертих — жінки.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2017 р. № 229 схвалено Концепцію Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року.

Статистичні дані, що наводяться у зазначеній Концепції, також свідчать про незадовільний стан забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в Україні. Наголошується на необхідності розширення економічних можливостей жінок у сфері зайнятості та розвитку підприємницького потенціалу і на потребі у статистичних показниках за ознакою статі, без чого неможливо реалізувати гендерний підхід у програмах, документах, стратегіях, планах на всіх рівнях, у тому числі у сфері малого і середнього підприємництва;

підтримка підприємництва для окремих категорій населення (внутрішньо переміщені особи, колишні військовослужбовці, молодь, старше покоління).

Окремі програми державної підтримки у сфері підприємництва для внутрішньо переміщених осіб, колишніх військовослужбовців, молоді, старшого покоління (старше 50 років) на сьогодні відсутні. Однак державна служба зайнятості проводить навчання підприємцтву для зареєстрованих безробітних. Так, професійне навчання у 2016 році проходили 166,6 тис. безробітних. Безробітним з числа застрахованих осіб, які виявили бажання провадити підприємницьку діяльність, виплачується допомога по безробіттю одноразово для організації такої діяльності відповідно до Закону України “Про зайнятість населення”, однак оцінка ефективності такого виду допомоги не проводилася, а такої виплати вистачає лише для початку підприємницької діяльності. За даними державної служби зайнятості, з 2015 року послугами служби зайнятості скористалися 59,6 тис. безробітних з числа військовослужбовців, які брали участь в антитерористичній операції, зокрема у січні — лютому 2017 р. — 29,9 тис. осіб. З початку 2015 року започаткували власну справу за рахунок виплати допомоги по безробіттю 2,1 тис. учасників антитерористичної операції (у січні — лютому 2017 р. — 44 особи). Ряд програм підтримки для внутрішньо переміщених осіб та військовослужбовців діють за участю інститутів громадянського суспільства та міжнародних організацій.

Налагодження чіткої координації та забезпечення проведення моніторингу ефективності таких програм є важливим елементом побудови комплексної системи підтримки для окремих категорій населення, зокрема суб'єктів господарювання, переміщеного з території проведення антитерористичної операції, в тому числі із залученням місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Активізація інформаційно-просвітницьких кампаній стосовно програм підтримки сприятиме їх ефективній реалізації для задоволення потреб окремих категорій населення. Запровадження навчання підприємництва для різних вікових груп дасть змогу подолати перешкоди для відновлення доступу до зайнятості, зокрема для молоді;

підвищення рівня фінансової грамотності.

За результатами досліджень (“Щорічна оцінка ділового клімату в Україні: 2016”, Програма USAID ЛЕВ) серед очікуваних заходів державної політики з підтримки малого і середнього підприємництва 47 відсотків опитаних суб'єктів малого і середнього підприємництва потребують консультацій та тренінгів з питань започаткування та розвитку бізнесу.

Проблемною також є недостатня фінансова грамотність щодо контролю фінансових ресурсів протягом життєвого циклу підприємства та їх ефективного комбінування. Значною перешкодою для розвитку малого і середнього підприємництва є відсутність знань, навичок і розуміння щодо реалізації планів розвитку на майбутнє, через що підприємці приймають неефективні фінансові рішення. Наявність зазначеної проблеми також ускладнює суб'єктам малого і середнього підприємництва доступ до фінансування.

Підвищення рівня поінформованості та проведення навчання з метою підвищення рівня фінансової грамотності серед суб'єктів малого і середнього підприємництва в рамках взаємодії з комерційними банками, небанківськими кредитно-фінансовими установами, об'єднаннями підприємців та торгово-промисловими палатами матиме позитивні результати у короткостроковій перспективі. Крім того, необхідно проводити навчання фінансової грамотності в загальноосвітніх навчальних закладах. Продовження використання у навчальному процесі курсу “Фінансова грамотність” також матиме позитивні результати;

сприяння розвитку соціального підприємництва.

Соціальне підприємство втілює новаторські ідеї для розв'язання соціальних і екологічних проблем. На законодавчому рівні поняття “соціальне підприємство” не визначено. Відповідно до міжнародної практики соціальні підприємства класифікуються як комерційні організації, що використовують свої ресурси для творчого вирішення соціальних питань, некомерційні організації, що допомагають людям створювати свої власні комерційні підприємства, або як некомерційні підприємства, що спрямовують прибуток для фінансування своїх власних програм або для створення робочих місць.

Проведення дослідження кращої світової практики у сфері соціального підприємництва дасть змогу оцінити поточну ситуацію в Україні та

прийняти рішення, спрямовані на розширення можливостей для провадження відповідного виду діяльності;

сприяння соціальній відповідальності малого і середнього підприємництва.

Наявність позитивного впливу результатів господарської діяльності на навколишнє природне середовище, споживачів, працівників, а також сприяння розвитку громад, на території яких провадиться господарська діяльність, є загальними цілями соціальної відповідальності підприємництва.

Черговим поштовхом для інтеграції соціальної відповідальності у плани діяльності суб'єктів господарювання, в тому числі суб'єктів малого і середнього підприємництва, стало схвалення у 2015 році Генеральною Асамблеєю ООН Цілей Сталого Розвитку до 2030 року, де було визначено 17 цілей сталого розвитку.

Натомість рівень усвідомлення важливості та переваг в результаті соціальної відповідальності серед суб'єктів малого і середнього підприємництва залишається досить низьким та потребує підвищення поінформованості суб'єктів малого і середнього підприємництва про користь та переваги відповідального ставлення до провадження своєї господарської діяльності, що полягає як у додаткових конкурентних можливостях, так і в можливості безпосередньої участі підприємця у покращенні життя суспільства.

Напрямок 5. Сприяння експорту / інтернаціоналізації малого і середнього підприємництва.

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, сприяло переорієнтації торговельних потоків від Російської Федерації до країн ЄС та інших країн. Ця подія відкриває нові та досі не використані повною мірою можливості, зокрема для суб'єктів малого і середнього підприємництва (5,9 відсотка провадять експортну діяльність).

З метою створення диверсифікованої і конкурентоспроможної економіки особливої уваги потребує імплементація європейських стандартів для промислових, сільськогосподарських і харчових продуктів. Експортна стратегія України: Дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі України 2016—2020 роки визначатиме пріоритети і заходи державної політики.

Напрямок 5 передбачає:

створення сприятливих умов для провадження експортної діяльності суб'єктами малого і середнього підприємництва.

Реалізація Поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі з ЄС та інших угод про вільну торгівлю призведе до серйозних змін на внутрішньому ринку. Узгодження економічних правил, у тому числі вимог до безпечності, захисту прав інтелектуальної власності, конкуренції і державної політики допомоги тощо, з нормами ЄС зробить середовище функціонування підприємців більш передбачуваним та прозорим, що, натомість, потребуватиме дотримання нормативних вимог.

Короткостроковим завданням є підвищення рівня конкурентоспроможності малого і середнього підприємництва шляхом створення сприятливого середовища (ефективне регулювання, розширення доступу до фінансових ресурсів, демонополізація економіки, боротьба з корупцією). Особливу увагу слід приділяти залученню суб'єктів малого і середнього підприємництва до міжнародних виробничо-збутових процесів шляхом заохочення розвитку ділових контактів і промислових кластерів.

Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі з ЄС створює нові можливості для розвитку експортного потенціалу малого і середнього підприємництва шляхом забезпечення безмитних і низьких нетарифних бар'єрів до ринку ЄС з понад 500 млн. споживачів. З огляду на малу частку суб'єктів малого і середнього підприємництва, що провадять експортну діяльність, лише незначна частина суб'єктів малого і середнього підприємництва зможе швидко скористатися преференційним доступом на ринки ЄС.

Важливим завданням Експортної стратегії України: Дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі на період 2017—2021 років, що має бути прийнята до кінця 2017 року, буде сприяння розвитку інфраструктури з підтримки торгівлі з метою надання заінтересованим суб'єктам малого і середнього підприємництва необхідних послуг;

стимулювання експортної діяльності малого і середнього підприємництва шляхом запровадження відповідного навчання та інформування.

Основними перешкодами виходу на міжнародний ринок для суб'єктів малого і середнього підприємництва є відсутність партнерів, обмежений доступ до фінансових ресурсів, відсутність інформації та обтяжливі процедури торгівлі.

Посилення спроможності таких інститутів підтримки торгівлі, як торгові палати та об'єднання підприємців, постачальники торгового фінансування, консультанти та інші державні чи приватні установи, що надають послуги, пов'язані з торгівлею, має важливе значення для розв'язання проблем відсутності партнерів та задоволення інформаційних потреб суб'єктів малого і середнього підприємництва. Можливості організацій, що представляють інтереси малого і середнього підприємництва, повинні бути розширені. Для розвитку потенціалу малого і середнього підприємництва необхідним є відповідне навчання та професійна підготовка з акцентом на експортній готовності, а також співфінансування інституцій взаємодії підприємців, функціонування виставок та інших ділових заходів, що спрямовані на стимулювання експортної діяльності;

наближення законодавства України до законодавства та стандартів ЄС.

Наближення законодавства України до законодавства та стандартів ЄС, яке досі триває, у сфері якості та безпечності харчової та нехарчової продукції, охорони праці та охорони навколишнього природного середовища та екологічної безпеки може створити серйозну проблему для суб'єктів малого і середнього підприємництва через необхідність додаткових витрат на приведення їх діяльності у відповідність із стандартами ЄС.

Заходи, що спрямовані на допомогу малому і середньому підприємництву, можуть включати в себе консультаційні послуги та розвиток конкурентного ринку послуг з оцінки відповідності для забезпечення більш широкого доступу для суб'єктів малого і середнього підприємництва. Фінансова підтримка інноваційного малого і середнього підприємництва, що потребує надання послуг з оцінки відповідності, також сприятиме технологічному розвитку;

підвищення рівня поінформованості щодо можливостей Європейської мережі підприємств та програми ЄС “Конкурентоспроможність підприємств малого і середнього бізнесу (COSME) (2014-2020)”.

Сьогодні суб'єкти малого і середнього підприємництва в Україні недостатньо представлені в Європейській мережі підприємств, найбільшій в Європі мережі підприємств, яка була створена Європейською комісією у 2008 році та працює в рамках програми ЄС “Конкурентоспроможність підприємств малого і середнього бізнесу (COSME) (2014-2020)”.

У березні 2017 р. Україна ратифікувала Угоду про участь України у програмі ЄС “Конкурентоспроможність підприємств малого і середнього бізнесу (COSME) (2014—2020)”, що, зокрема, дасть можливість суб'єктам малого і середнього підприємництва, більш активно долучитись до Європейської мережі підприємств. Тому доцільно сприяти поінформованості суб'єктів малого і середнього підприємництва про можливості та переваги участі у зазначеній програмі та Європейській мережі підприємств.

Напрямок 6. Підвищення рівня конкурентоспроможності та інноваційного потенціалу малого і середнього підприємництва.

Розвиток конкурентного ринкового середовища є важливою умовою для розвитку малого і середнього підприємництва, де основна увага приділяється конкурентоспроможності, ціні, інноваціям тощо. Таким чином, сприяння підвищенню рівня конкурентоспроможності та інноваційності малого і середнього підприємництва має важливе значення для внутрішнього ринку (зокрема, через стимулювання суб'єктів малого і середнього підприємництва до надання якісних послуг, встановлення нижчих цін, впровадження інновацій), а також для міжнародного ринку, сприяючи суб'єктам малого і середнього підприємництва в отриманні доступу до потенційних можливостей, що їх пропонують Угода та Поглиблена та всебічна зона вільної торгівлі та інші угоди про вільну торгівлю. Удосконалення потребують такі сфери, як розвиток послуг з підтримки підприємців і консалтингу, створення інфраструктури підтримки для новостворених суб'єктів малого і середнього підприємництва і зростаючих підприємств (зокрема, інкубатори та акселератори), допомога суб'єктам малого і середнього підприємництва у залученні наукових досліджень і розробок, а також налагодження зв'язків з іноземними та внутрішніми інвесторами, розширення доступу суб'єктів малого і середнього підприємництва до програм ЄС, таких як “Підвищення конкурентоспроможності малого і середнього бізнесу (COSME) (2014-2020)” і Рамкова програма Європейського Союзу з досліджень та інновацій “Горизонт 2020”, зокрема на регіональному рівні.

Напрямок 6 передбачає:

розширення спектра та якості надання послуг для суб'єктів малого і середнього підприємництва:

Послуги для підприємців останнім часом стали доступні для більшої кількості суб'єктів малого і середнього підприємництва здебільшого у зв'язку із збільшенням кількості міжнародних ініціатив (програм, проектів). Разом з тим державне фінансування залишається доволі обмеженим. Надавачі таких послуг орієнтовані в основному на середні і великі підприємства, які мають змогу платити за такі послуги, проте не охоплюють мікро- і малі підприємства, зокрема потенційні і новостворені суб'єкти малого і середнього підприємництва. Надання послуг здійснюється здебільшого в секторі поточної, а не стратегічної діяльності з високою доданою вартістю послуг.

Вирішальне значення має розвиток ринку послуг (розширення переліку послуг та підвищення якості їх надання), зокрема тих, що спрямовані на підвищення ефективності діяльності суб'єктів малого і середнього підприємництва, зокрема підвищення їх конкурентоспроможності, інноваційності, продуктивності, енергоефективності, розширення доступу до нових внутрішніх і міжнародних ринків, збільшення загальної доданої вартості. Такий розвиток можна стимулювати відповідними ініціативами (ваучери, співфінансування тощо). Слід також підвищити рівень надання державних послуг для потенційних і новостворених суб'єктів малого і середнього підприємництва. Важливо приділити увагу також регіональній доступності таких послуг, зокрема в сільській місцевості, в тому числі дорадчих послуг;

підвищення якості надання консалтингових послуг.

Надання консультацій суб'єктам малого і середнього підприємництва з метою підвищення ефективності організації і реалізації новітніх бізнес-процесів є необхідним для малого і середнього підприємництва. Зростаючі інноваційні та експортоорієнтовані суб'єкти малого і середнього підприємництва повинні отримувати необхідні навички, знання і підтримку, яка допоможе їм перейти на наступний етап своєї діяльності.

Надання підтримки бізнес-консалтинговим організаціям з метою підвищення їх професійних стандартів і диверсифікації послуг, що надаються, є важливим, зокрема, в наданні тих послуг, що мають високу додану вартість;

посилення інституційної спроможності об'єднань підприємців.

Громадські об'єднання підприємців виконують важливу роль в підтримці розвитку малого і середнього підприємництва з погляду їх інформування, надання навчальних послуг, забезпечення підтримки та захисту своїх членів. На цей час відсутня комплексна інформація про кількість об'єднань підприємців, перелік та обсяг послуг, які вони надають. За результатами досліджень ("Інституції підтримки підприємництва: концепція, особливості, моделі", Центр громадської експертизи, Представництво Фонду Фрідріха Науманна в Україні, Програма USAID ЛЕВ, 2016 рік) отримано зворотний зв'язок від 103 об'єднань підприємців,

різних правових форм (зокрема благодійних установ, громадських об'єднань), типів засновників (приватні, державні, змішані). Об'єднання підприємців представляють один або кілька секторів економіки, мають різну спрямованість (зокрема, 57 об'єднань підприємців є членськими організаціями, бізнес-асоціаціями, решта — інкубаторами, бізнес-центрами, аналітичними центрами). Регіональні торгово-промислові палати утворені в усіх областях України і є важливим ресурсом.

Необхідно дослідити поточну ситуацію з об'єднаннями підприємців, створити умови для посилення інституційної спроможності, впровадити кращу міжнародну практику з метою підвищення якості надання послуг для суб'єктів малого і середнього підприємництва, зростання їх членських баз, провадження ефективного консультування (адвокасі) та сталого розвитку організацій шляхом бенчмаркінгу;

забезпечення врахування регіональних особливостей малого і середнього підприємництва.

Розвиток малого і середнього підприємництва на рівні регіонів істотно відрізняється від регіону до регіону. Крім того, в деяких регіонах реалізуються стратегії чи програми розвитку малого і середнього підприємництва, в деяких — ні, до того ж їх якість та ефективність варіюються. Ця Стратегія та інші програмні документи часто можуть не узгоджуватись із державною політикою, не реалізовуватися послідовно, отримувати недостатнє фінансування і не мати розвинутої інфраструктуру.

Слід забезпечити узгодження регіональних стратегій або програм розвитку малого і середнього підприємництва на державному, регіональному та місцевому рівнях (з урахуванням особливостей кожного окремого регіону), а також забезпечити відображення в них реальних потреб малого і середнього підприємництва, ефективне використання ресурсів, проведення моніторингу, координації та оцінки на рівні регіонів. Співвідношення із стратегічними напрямками, визначеними цією Стратегією, сприятиме кращій координації зусиль між регіонами, налагодженню взаємного діалогу на загальнодержавному та місцевому рівні.

Збройний конфлікт у східних регіонах країни спричинив руйнування виробничих потужностей та транспортної інфраструктури, втрату міжгалузевих і логістичних зв'язків, ускладнення міжнародних відносин, зростання інвестиційних ризиків. Усе це комплексно вплинуло на зменшення обсягів діяльності суб'єктів малого і середнього підприємництва у Донецькій і Луганській областях. Центральні органи виконавчої влади, місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування повинні впроваджувати ефективну політику та інструменти для підтримки суб'єктів малого і середнього підприємництва у зазначених регіонах до закінчення строку дії конфлікту, а також на наступний постконфліктний період;

модернізація існуючої інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва.

Сьогодні інфраструктура підтримки малого і середнього підприємництва складається з: торгово-промислових палат, профільних структурних підрозділів органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої

влади, громадських організацій та об'єднань підприємств тощо. Крім того, відповідно до Закону України "Про засади державної регіональної політики" та постанови Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2016 р. № 258 "Про затвердження Типового положення про агенцію регіонального розвитку" передбачається створення 25 агенцій регіонального розвитку з метою підтримки малого і середнього підприємництва на регіональному рівні.

Існуюча інфраструктура підтримки малого і середнього підприємництва потребує подальшої модернізації для забезпечення належної та оперативної консультативної та інформаційної підтримки та супроводження малого і середнього підприємництва на постійній основі.

Зазначена мета буде досягнута шляхом створення в межах існуючої інфраструктури регіональних центрів підтримки підприємництва, зокрема за рахунок коштів міжнародної технічної допомоги (наприклад, утворення Європейським банком реконструкції та розвитку регіональних центрів підтримки підприємства);

інтенсифікація процесу передачі здобутків науки до сфери підприємництва.

Академічне підприємництво є способом передачі знань і технологій із сфери науки і вищої освіти в сектор підприємництва, що може сприяти інноваційності та конкурентоспроможності малого і середнього підприємництва. Рівень академічного підприємництва не є високим частково через неефективну інфраструктуру його підтримки. Наукові парки, бізнес-інкубатори та інші аналогічні заклади є в системі вищої освіти і в державних наукових установах, але їм не вистачає ресурсів і потенціалу. Співпраця між установами обмежена, тому вони не можуть скористатися потенційною економією в масштабі та позитивними результатами навчання.

Необхідно сприяти співробітництву наявних об'єктів інфраструктури і вищих навчальних закладів, які спрямовані на заохочення і підтримку академічного підприємництва із зосередженням уваги на малому і середньому підприємстві, наприклад таких, як віртуальні інкубатори, наукові парки тощо, які працюють для забезпечення обміну знаннями, досвідом і кращими практиками; групи експертів; створення мережі консультантів (менторів) з приватного сектору, органів державної влади та інститутів громадянського суспільства;

започаткування цільових ініціатив щодо кластерів та ланцюгів доданої вартості.

Кластери відіграють порівняно незначну роль у сприянні економічному зростанню. Інформація про кількість кластерів в Україні відсутня, але більшість кластерів існує в традиційних галузях (зокрема, будівництво, сільське господарство і текстильна промисловість). Високотехнологічні кластери в Україні ще недостатньо розвинуті, крім сфери інформаційних технологій.

Існує необхідність у виконанні комплексних програм підтримки для зміцнення ряду перспективних кластерів з фокусом на мале і середнє підприємництво в різних галузях економіки та на базі партнерських відносин між підприємствами, державою, міжнародними організаціями.

Більш системний підхід до сприяння інтеграції суб'єктів малого і середнього підприємництва в ланцюги доданої вартості повинен бути розроблений на основі стимулювання започаткування ділових контактів, кластерної підтримки, модернізації виробничих потужностей;

стимулювання залучення прямих іноземних інвестицій.

Прямі іноземні інвестиції можуть сприяти розвитку малого і середнього підприємництва шляхом налагодження зв'язків між іноземними та вітчизняними підприємствами, в результаті чого здійснюватиметься передача “ноу-хау”, новітніх технологій.

У зв'язку з тим, що залучення прямих іноземних інвестицій в розвиток малого і середнього підприємництва має вирішальне значення для економічного розвитку, важливо приділяти увагу ініціативам, спрямованим на залучення прямих іноземних інвестицій в сектор малого і середнього підприємництва та забезпечення відповідних зворотних зв'язків;

стимулювання фінансування у дослідження та інновації.

Поточний рівень витрат на дослідження і розробки як частки валового внутрішнього продукту невисокий (0,61 відсотка, з яких 0,21 відсотка — державні витрати). Крім того, зв'язок між сектором досліджень і розробок і реальним сектором економіки слабкий, що стримує розроблення нових продуктів і послуг, процесів, технологій тощо. Суб'єкти малого і середнього підприємництва демонструють низький рівень інновацій (13,1 відсотка опитаних суб'єктів малого і середнього підприємництва в 2012—2014 роках порівняно з майже половиною опитаних в ЄС, за даними опитування Європейського банку реконструкції та розвитку, 2012—2014 роки). З метою сприяння інноваціям фокус повинен бути спрямований в бік малого і середнього підприємництва, що орієнтовані на розвиток та інновації. Досягти цієї мети можливо за рахунок поліпшення зв'язку між науковими установами і науково-дослідними інститутами і суб'єктами малого і середнього підприємництва з урахуванням співфінансування між заінтересованими сторонами ланцюга “науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи — впровадження в реальний сектор економіки”, а також через підвищення рівня поінформованості та залучення суб'єктів малого і середнього підприємництва до таких програм, як програма ЄС “Підвищення конкурентоспроможності малого і середнього бізнесу (COSME) (2014—2020)” і Рамкова програма Європейського Союзу з досліджень та інновацій “Горизонт 2020”, Європейська мережа підприємств тощо;

активізація трансферу технологій.

Трансфер технологій дає можливість для підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств, в тому числі суб'єктів малого і середнього підприємництва. Слабкий зв'язок між суб'єктами малого і середнього підприємництва і наукою є однією з основних перешкод на шляху до ефективного трансферу технологій. Створення офісів з трансферу технологій, зокрема тих, що відкриті в багатьох українських університетах, а також наукових відділах і установах протягом останніх років, насамперед через відсутність або недостатній рівень їх фінансування, не завжди

сприяло як трансферу технологій загалом, так і розвитку малого і середнього підприємництва зокрема.

Приєднання до програми ЄС “Підвищення конкурентоспроможності малого і середнього бізнесу (COSME) (2014 — 2020)” повинне сприяти активізації трансферу технологій у мале і середнє підприємництво за рахунок участі в Європейській мережі підприємств та інших тематичних технологічних платформах, що стають доступними за рахунок більш тісної інтеграції з ЄС. Крім того, повинні бути здійснені додаткові заходи державної політики, що заохочують зв’язок між підприємництвом і наукою (зокрема, кластерні ініціативи, технопарки), а також стимулюють розширення співпраці та взаємодії між малим та середнім підприємництвом і науковими колами та науково-дослідницькими інститутами;

сприяння екологізації малого і середнього підприємництва.

Поліпшення екологічних показників діяльності суб’єктів малого і середнього підприємництва є одним з інструментів підвищення рівня їх конкурентоспроможності, а також сприяє суб’єктам малого і середнього підприємництва як постачальникам товарів і послуг. Відповідно до Індексу економічної політики у сфері малого і середнього підприємництва екологізація є найслабшим аспектом державної політики у сфері розвитку підприємництва в Україні і практично всі ініціативи впроваджуються за фінансової підтримки міжнародних організацій. Суб’єктам малого і середнього підприємництва в Україні бракує теоретичних та практичних знань стосовно екологізації, а також потенціалу і підтримки для ефективної участі у цьому процесі. Існує потреба в активній реалізації політики сталого споживання та виробництва, запровадження екоефективних та енергоефективних способів провадження діяльності.

Поліпшення екологічних показників діяльності підприємств здійснюється шляхом запровадження європейських норм і вимог щодо граничних рівнів викидів у повітря і скидів у воду чи ґрунт, закачування під землю, перенесення різних видів забруднювачів відповідно до Протоколу про реєстри викидів та перенесення забруднювачів та забезпечення екологічних прав громад і кожного громадянина на території розміщення підприємств відповідно до Орхуської конвенції.

Буде посилено інформаційне забезпечення та впровадження інструментів підтримки малого і середнього підприємництва для сприяння дотриманню екологічного законодавства, впровадженню моделей сталого споживання та виробництва, “зелених практик” ведення бізнесу, включаючи впровадження систем екологічного менеджменту, екологічної сертифікації та екологічного маркування згідно з вимогами міжнародних стандартів серії ISO;

використання можливостей Рамкової програми Європейського Союзу з досліджень та інновацій “Горизонт 2020”.

Рамкова програма Європейського Союзу з досліджень та інновацій “Горизонт 2020” має загальний бюджет на 2014—2020 роки для всіх країн у розмірі близько 80 млрд. євро без урахування приватних інвестицій. Програма спрямована на здійснення інновацій та винаходів, зокрема шляхом трансферу нових технологій з лабораторії на ринок. Суб’єкти малого і

середнього підприємництва на сьогодні загалом не змогли скористатися інструментом зазначеної Рамкової програми, в якому був закладений великий обсяг фінансування для інноваційних компаній. З 44 проектів, які отримали фінансування на суму 7 млн. євро, тільки два — для суб'єктів малого і середнього підприємництва.

Важливо підвищити рівень поінформованості та зміцнити потенціал національних контактних пунктів (сьогодні існує два контактні пункти для суб'єктів малого і середнього підприємництва на базі МОН та Мінекономрозвитку);

використання можливостей програми ЄС “Підвищення конкурентоспроможності малого і середнього бізнесу (COSME) (2014—2020)”.

Програма ЄС “Підвищення конкурентоспроможності малого і середнього бізнесу (COSME) (2014—2020)” має бюджет на 2014—2020 роки для всіх країн у розмірі 2,3 млрд. євро (ратифікована в березні 2017 року). Програма на 2017 рік складається із 22 підпрограм, які класифіковано за трьома напрямками: полегшення виходу на зовнішній ринок; поліпшення умов для конкурентоспроможності; формування культури провадження підприємницької діяльності. Слід підвищити рівень поінформованості про можливості програми та максимізувати участь суб'єктів малого і середнього підприємництва з України в Програмі.

Фінансове забезпечення реалізації Стратегії

Фінансове забезпечення реалізації Стратегії здійснюватиметься за рахунок коштів, передбачених у державному бюджеті на відповідний рік виконавцям, відповідальним за виконання заходів, міжнародної технічної допомоги та інших джерел, не заборонених законодавством.

Організаційне забезпечення та механізм реалізації Стратегії

Координація виконання та контроль за виконанням плану заходів щодо реалізації Стратегії здійснюється Мінекономрозвитку.

Процес розроблення плану заходів буде здійснюватися під координацією Мінекономрозвитку протягом трьох місяців з дати схвалення Стратегії із залученням відповідних заінтересованих сторін. План заходів визначатиме перелік заходів, відповідальних виконавців, строки виконання завдань, індикатори виконання (додаток 8).

Ураховуючи процеси децентралізації в Україні, значна роль у вирішенні питань місцевого значення належатиме органам місцевого самоврядування, зокрема питань сприяння розвитку малого і середнього підприємництва. З метою забезпечення ефективного масштабування пріоритетів державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва на рівень регіонів необхідно приділяти увагу посиленню діалогу між центральними та місцевими органами виконавчої влади із залученням регіональних рад підприємців.

Мінекономрозвитку для забезпечення ефективності реалізації державної політики у сфері розвитку підприємництва проводитиме двічі на

рік моніторинг виконання Стратегії і плану заходів із залученням співвиконавців, які для участі в засіданнях робочих груп делегують уповноваженого представника з питань малого і середнього підприємництва. Крім того, до роботи можуть бути залучені представники Ради підприємців при Кабінеті Міністрів України, в рамках якої заплановано утворити робочу групу, що розглядатиме питання підприємництва.

Для виконання плану заходів щодо реалізації Стратегії можуть залучатись центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, суб'єкти господарювання, їх об'єднання, громадські об'єднання підприємців та роботодавців, Рада підприємців при Кабінеті Міністрів України, наукові установи, громадські ради при центральних органах виконавчої влади та місцевих держадміністраціях, консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи з питань розвитку малого і середнього підприємництва, Рада бізнес-омбудсмена, регіональні ради підприємців, міжнародні організації, донори міжнародної технічної допомоги та інші.

За результатами моніторингу та отриманої від співвиконавців інформації Мінекономрозвитку двічі на рік готуватиме звіти про хід реалізації Стратегії та виконання плану заходів щодо її реалізації. З цією метою Мінекономрозвитку здійснюватиме координацію дій з виконання плану заходів, підготовку та проведення засідань робочих груп (кожного півріччя або у разі потреби). У разі потреби заходи здійснюватимуться шляхом прийняття відповідних актів Кабінету Міністрів України або надання доручень Прем'єр-міністром України.

Ураховуючи обмеженість фінансування розвитку підприємництва за рахунок державного бюджету, Мінекономрозвитку проводитиме двічі на рік зустрічі з представниками міжнародних фінансових організацій та донорів міжнародної технічної допомоги з метою координації дій із залучення їх допомоги для виконання плану заходів щодо реалізації Стратегії.

З метою забезпечення прозорості, відкритості та неупередженості до проведення моніторингу і оцінювання ефективності реалізації Стратегії може бути проведене незалежне оцінювання із залученням міжнародних експертів, наукових установ та інших кваліфікованих сторін. Результати такого оцінювання стануть основою для підготовки нової стратегії після 2020 року.

На сьогодні формування та реалізація державної політики у сфері розвитку підприємництва здійснюється Мінекономрозвитку відповідно до Положення про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 459.

Для проведення фахових консультацій з питань, що стосуються розвитку підприємництва, в тому числі ефективного виконання завдань, визначених Стратегією, буде утворено консультативно-дорадчий орган при Мінекономрозвитку — Офіс розвитку малого і середнього підприємництва. Фінансування діяльності Офісу здійснюватиметься за рахунок коштів міжнародної технічної допомоги та інших джерел, не заборонених законодавством.

Таким чином, будуть закладені основи для функціонування ефективної інституційної моделі формування та реалізації державної політики у сфері розвитку підприємництва.

У 2019 році у разі істотних змін умов функціонування економіки та/або зміни стратегічних пріоритетів загальнодержавної політики, в тому числі з урахуванням кращої міжнародної практики, підходи до інституційної моделі формування та реалізації державної політики у сфері розвитку підприємництва можуть бути переглянуті.

Очікувані результати

Реалізація Стратегії передбачає досягнення індикаторів, які дадуть змогу оцінити результати реалізації державної політики у сфері розвитку підприємництва.

Індикатор	Поточне значення (звітний рік)	Значення 2020 року
Загальні показники		
Частка інноваційних підприємств, відсотків загальної кількості підприємств	14,6 (2012—2014)	20
Частка витрат підприємств на науково-дослідницьку діяльність, відсотків валового внутрішнього продукту	0,42 (2015)	0,426
Частка ринків із конкурентною структурою, відсотків загального обсягу реалізованої продукції	42,7 (2015)	49,5
Спеціальні показники		
Частка суб'єктів малого і середнього підприємництва у доданій вартості за витратами виробництва, відсотків загального обсягу	59 (2015)	60,5
Частка суб'єктів малого і середнього підприємництва в загальному обсязі реалізованої продукції (товарів, послуг), відсотків загального обсягу	63 (2015)	66
Частка прибутку, отриманого суб'єктами малого і середнього підприємництва, відсотків загального обсягу	72,8 (2015)	78
Частка підприємств-експортерів, відсотків загальної кількості	5,9 (2014)	9
Частка суб'єктів малого і середнього підприємництва, які впроваджують інноваційні продукти або процеси, відсотків загальної кількості	7,4 (2012—2015)	7,9

Про ефективність реалізації державної політики у сфері розвитку підприємництва свідчитимуть позиції України в міжнародних рейтингах. Так, до 2020 року заплановано входження України до провідної двадцятки країн світу у рейтингу “Ведення бізнесу” (80 місце у рейтингу 2017 року). У рейтингу за результатами оцінки Індексу економічної політики у сфері малого і середнього підприємництва серед країн Східного партнерства за усіма основними складовими — третє з шести місць (п’яте або шосте з шести місць за результатами оцінки 2016 року).

Починаючи з 2017 року оприлюднюватимуться нові статистичні показники, які характеризуватимуть розвиток малого і середнього підприємництва (обсяги експорту малого і середнього підприємництва за видами економічної діяльності, середня вартість експорту з розрахунку на одного суб’єкта малого і середнього підприємництва, частка суб’єктів малого і середнього підприємництва, які здійснюють продаж/закупівлю через Інтернет, коефіцієнт новостворених, коефіцієнт закриття та коефіцієнт плинності підприємств-роботодавців). З формуванням достатньої статистичної бази показники можуть бути додані до зазначеного переліку.

Обсяг фінансових, матеріально-технічних, трудових ресурсів

Фінансування заходів з реалізації цієї Стратегії здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, що передбачаються на утримання відповідних органів державної влади, міжнародної технічної допомоги, а також інших джерел, не заборонених законодавством.

Обсяг фінансування, матеріально-технічних і трудових ресурсів, необхідних для реалізації цієї Стратегії, визначається щороку з урахуванням можливостей джерел фінансування.

ОСНОВНІ СТРАТЕГІЧНІ ТА ПРОГРАМНІ ДОКУМЕНТИ,
які прямо чи опосередковано впливають на розвиток
малого та середнього підприємництва

Найменування документа	Основні цілі / завдання
Загальні стратегічні та програмні документи	
Стратегія сталого розвитку “Україна 2020”, схвалена Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5	забезпечення сталого розвитку забезпечення безпеки держави, бізнесу та громадян відповідальність і соціальна справедливість гордість за Україну в Європі та світі
Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікована Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII	політичний діалог та реформи зовнішня політика та політика безпеки юстиція, свобода і безпека торгівля економічне та секторальне співробітництво фінансове співробітництво
Середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 року та план пріоритетних дій Уряду на 2017 рік, затверджені розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 квітня 2017 р. № 275	економічне зростання ефективне врядування розвиток людського капіталу верховенство права і боротьба з корупцією безпека та оборона
План заходів щодо дерегуляції господарської діяльності, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 615	створення сприятливих умов для ведення бізнесу
План дій щодо імплементації кращих практик якісного та ефективного регулювання, відображених Групою Світового банку у методології рейтингу “Ведення бізнесу”, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1406	входження України до провідної двадцятки країн світу у рейтингу Ведення бізнесу
Стратегія подолання бідності, схвалена розпорядженням Кабінету	поетапне зниження в Україні масштабу бідності, соціального відчуження та

Найменування документа	Основні цілі / завдання
Міністрів України від 16 березня 2016 р. № 161	запровадження нових механізмів її запобігання
План заходів на 2016—2017 роки з реалізації Стратегії подолання бідності, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 серпня 2016 р. № 573	поетапне зниження в Україні масштабу бідності, соціального відчуження та запровадження нових механізмів її запобігання
Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385	створення умов для динамічного, збалансованого розвитку регіонів України територіальна соціально-економічна інтеграція та просторовий розвиток ефективне управління регіонального розвитку
Стратегія розвитку системи технічного регулювання на період до 2020 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 р. № 844	усунення технічних бар'єрів у торгівлі між ЄС і Україною виконання зобов'язань України після вступу до СОТ модернізація економіки за рахунок збільшення обсягу інвестицій і підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світовому ринку
Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017—2020 роки, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017 р. № 142	дотримання загальної бюджетно-податкової дисципліни у середньостроковій перспективі підвищення ефективності розподілу ресурсів забезпечення ефективного виконання державного бюджету підвищення рівня прозорості та підзвітності в управлінні державними фінансами
Секторальні та галузеві стратегічні та програмні документи	
Транспортна стратегія України на період до 2020 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2010 р. № 2174	забезпечення стабільного і ефективного розвитку транспортного сектору, створення умов для соціально-економічного розвитку, підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки і рівня життя населення
Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року, затверджена постановою Правління Національного банку від 18 червня 2015 р. № 391	створення фінансової системи, здатної забезпечувати сталий економічний розвиток за рахунок ефективного перерозподілу фінансових ресурсів в економіці на основі розбудови повноцінного ринкового конкурентоспроможного середовища згідно із стандартами ЄС
Енергетична стратегія України на період до 2030 року, схвалена	розроблення стратегій для таких галузей промисловості, як електроенергія, ядерна

Найменування документа	Основні цілі / завдання
розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 1071	енергія, вугілля, нафта і газ інтеграція в енергетичний сектор Європейського Союзу
Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2013 р. № 806	створення організаційних та економічних умов для ефективного розвитку аграрного сектору
Концепція реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 червня 2016 р. № 402	створення оптимальної якісної та ефективної державної системи правової охорони інтелектуальної власності
План заходів з реалізації Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 632	створення оптимальної якісної та ефективної державної системи правової охорони інтелектуальної власності
Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2020 року, затверджені Законом України від 21 грудня 2010 р. № 2818-VI	стабілізація і поліпшення стану навколишнього природного середовища шляхом інтеграції екологічної політики до галузевих програм та стратегій розвитку гарантування екологічно безпечного природного середовища для життя і здоров'я населення впровадження екологічно збалансованої системи природокористування та збереження природних екосистем

ІНДЕКС

економічної політики у сфері малого і середнього підприємництва

У шести країнах Східного партнерства, у тому числі Україні, на основі Акта з питань малого бізнесу для Європи періодично передбачено проведення оцінювання ефективності політики щодо розвитку малого і середнього підприємництва. Під час проведення оцінки надаються цільові рекомендації із реформування політики щодо малого і середнього підприємництва з метою запровадження кращої світової практики завдяки здійсненню заходів із розвитку потенціалу та використанню механізмів регіонального політичного діалогу.

Індекс економічної політики у сфері малого і середнього підприємництва — це інструмент для пошуку і впровадження кращих практик для країн з економікою, що розвивається, призначений для проведення моніторингу та оцінювання прогресу політик, спрямованих на підтримку малого і середнього підприємництва.

Індекс розроблений Організацією економічного співробітництва і розвитку разом з Європейською комісією, Європейським банком реконструкції та розвитку та Європейським фондом освіти у 2006 році.

У 2014—2015 роках у регіоні Східного партнерства (Вірменія, Азербайджан, Білорусь, Грузія, Молдова та Україна) вдруге проведена оцінка (перша оцінка проведена у 2012 році). Результатом роботи стала публікація “Індекс економічної політики у сфері малого і середнього підприємництва: Країни Східного партнерства, 2016. Оцінка застосування виконання Акта з питань малого бізнесу для Європи”.

Індекс дає змогу оцінити успішність заходів, що здійснюються країнами Східного партнерства, виходячи з десяти принципів Акта з питань малого бізнесу для Європи. В процесі аналізу кожної країни Східного партнерства характеризуються сильні і слабкі сторони політики підтримки підприємництва, наявні можливості та загрози, а також пропонується попередній план заходів щодо зміни ситуації.

За результатами оцінки, наведеної в Індексі, прогрес України з 2012 року був незначним (1 — нижча оцінка, 5 — вища оцінка).

Індекс економічної політики у сфері малого і середнього підприємництва, Україна (2012, 2016 роки)

Результати оцінювання України в Індексі економічної політики у сфері
малого і середнього підприємництва (2016 рік)

(балів)

Напрями проведення оцінки	Україна	Країни Східного партнерства	Кращі бали (країни)
Навчання навичкам підприємливості та жіноче підприємництво	2,25	2,52	2,7 (Грузія)
Банкрутство та надання “другого шансу” для малого і середнього підприємництва	2,05	2,71	3,16 (Вірменія)
Нормативно-правова база формування політики щодо малого і середнього підприємництва	2,45	2,95	3,51 (Молдова)
Середовище діяльності малого і середнього підприємництва	3,81	4,01	4,33 (Грузія)
Підтримка малого і середнього підприємництва і нових організацій	1,84	3,13	3,93 (Вірменія)
Державні закупівлі	2,73	3,12	4,04 (Грузія)
Доступ малого і середнього підприємництва до фінансування	3,22	3,28	3,76 (Грузія)
Стандарти і технічне регулювання	4,34	3,76	Україна
Навички підприємливості	2,56	2,66	3 (Грузія)
Інновації	1,86	2,57	2,91 (Вірменія і Білорусь)
Мале і середнє підприємництво у “зеленій” економіці	1,22	1,99	2,48 (Грузія)
Інтернаціоналізація малого і середнього підприємництва	1,63	2,79	3,6 (Грузія)

Індекс економічної політики у сфері малого і середнього підприємництва містить рекомендації за такими п'ятьма основними напрямками:

оптимізація інституційної структури, нормативно-правової бази та умов функціонування малого і середнього підприємництва:

- розроблення і прийняття Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва та плану заходів з її реалізації з урахуванням ситуації в Україні, що передбачає проведення інституційних перетворень, посилення міжвідомчої взаємодії з питань економічної політики та зміцнення діалогу

між державою та бізнесом, оптимізацію механізмів контролю і оцінки здійснення заходів, окремі цільові заходи;

- визначення механізму проведення оцінки впливу регулювання, що передбачає аналіз впливу нормативно-правових актів на мале і середнє підприємництво;

- виконання програми дерегуляції з урахуванням потреб малого і середнього підприємництва, зокрема оптимізацію порядку реєстрації організацій (удосконалення взаємодії з податковими органами) та видачі ліцензій і дозволів, спрощення вимог до бухгалтерського обліку та документації для малого і середнього підприємництва;

покращення доступу малого і середнього підприємництва до фінансування:

- подальше закріплення прав кредиторів у частині, що стосується звернення стягнень на забезпечення, контроль за виконанням судових рішень після реорганізації;

- розширення доступу до переліку рухомого майна з Державного реєстру застав рухомого майна в режимі реального часу, спрощення порядку користування ним та підвищення рівня достовірності зазначених у ньому даних;

- удосконалення нормативно-правової бази щодо венчурного фінансування, зокрема започаткування роботи з інституційними інвесторами, розширення можливостей для венчурних фондів та посилення захисту акціонерів;

- впровадження системи кредитних гарантій для малого і середнього підприємництва за участю міжнародних фінансових організацій на початковому етапі;

сприяння розвитку компетенції підприємливості та удосконалення підприємницьких вмінь:

- посилення провідної ролі МОН щодо розвитку підприємливості в процесі навчання, визначення уповноваженої особи з питань розвитку підприємливості в процесі навчання;

- сприяння підприємницькій діяльності жінок, зокрема збір більш точних та достовірних даних про перспективи жінок-підприємців;

- збір даних про потреби в підприємницьких уміннях малого і середнього підприємництва шляхом організації регулярних опитувань та утворення галузевих робочих груп;

підвищення рівня конкурентоспроможності малого і середнього підприємництва:

- розроблення і виконання плану заходів з розвитку ринку послуг для суб'єктів підприємництва, вивчення питання щодо можливих варіантів державної підтримки (зокрема, інформаційний інтернет-портал для малого і середнього підприємництва);

- перегляд наявних структур і розроблення стратегічної та інституційної бази інноваційної політики, виконання програм підтримки за участю приватного сектору;

- забезпечення участі малого і середнього підприємництва у державних закупівлях;

- визначення регуляторних і фінансових стимулів для екологізації малого і середнього підприємництва;

сприяння інтернаціоналізації малого і середнього підприємництва:

- подальше удосконалення систематичного нагляду за ринком, реалізація Стратегії розвитку системи технічного регулювання, посилення інституційної спроможності національного органу стандартизації;

- удосконалення експортної політики, розроблення та виконання програми розвитку експорту, вивчення питання щодо створення нової інституційної структури і впровадження експортного фінансування та цільових заходів підтримки.

ПОКАЗНИКИ
кількості суб'єктів господарювання в Україні у 2010—2015 роках

Рік	Суб'єкти господарювання									
	суб'єкти великого підприємництва		суб'єкти середнього підприємництва		суб'єкти малого підприємництва (без урахування суб'єктів мікропідприємництва)		суб'єкти мікропідприємництва		разом	
	одиниць	приріст, відсотків	одиниць	приріст, відсотків	одиниць	приріст, відсотків	одиниць	приріст, відсотків	одиниць	приріст, відсотків
2010	586		21 338		68 316		2 093 688		2 183 928	
2011	659	12,5	21 059	- 1,3	71 083	4,1	1 608 819	- 23,2	1 701 620	- 22,1
2012	698	5,9	20 550	- 2,4	68 103	- 4,2	1 510 776	- 6,1	1 600 127	- 6
2013	659	- 5,6	19 210	- 6,5	65 021	- 4,5	1 637 180	8,4	1 722 070	7,6
2014	497	- 24,6	16 618	- 13,5	55 159	- 15,2	1 859 887	13,6	1 932 161	12,2
2015	423	- 14,9	15 510	- 6,7	47 555	- 13,8	1 910 830	2,7	1 974 318	2,2

Примітка. Дані наведено без урахування результатів діяльності банків, бюджетних установ, тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Додаток 4
до Стратегії

ПОКАЗНИКИ
діяльності суб'єктів господарювання в Європейському Союзі та Україні

(відсотків)

Суб'єкти підприємництва	Кількість суб'єктів господарювання				Кількість зайнятих працівників				Додана вартість за витратами виробництва			
	країни ЄС	Німеччина	Польща	Україна	усього за країнами ЄС	Німеччина	Польща	Україна	усього за країнами ЄС	Німеччина	Польща	Україна
Суб'єкти мікропідприємництва	92,7	82,16	95,03	96,78	29,2	18,93	36,26	35,19	21,1	15,41	17,94	8,92
Суб'єкти малого підприємництва (без урахування суб'єктів мікропідприємництва)	6,1	14,87	3,82	2,41	20,4	23,43	14,47	11,74	18,2	18,07	14,19	10,68
Суб'єкти середнього підприємництва	1	2,48	0,95	0,79	17,3	20,41	18,2	32,18	18,5	19,66	20,19	39,4
Суб'єкти малого і середнього підприємництва	99,8	99,51	99,8	99,98	66,9	62,77	68,93	79,11	57,8	53,41	52,32	58,99
Суб'єкти великого підприємництва	0,2	0,48	0,2	0,02	33,1	37,23	31,08	20,89	42,2	46,86	47,68	41,01

Примітка. Для порівняння використані останні наявні статистичні дані (для 28 країн — членів Європейського Союзу — 2014 рік, Україна, Польща та Німеччина — 2015 рік).

ІНФОРМАЦІЯ

про додану вартість за витратами виробництва та зайнятих працівників у суб'єктів господарювання в Україні у 2015 році

(відсотків)

Вид економічної діяльності	Суб'єкти великого підприємництва		Суб'єкти середнього підприємництва		Суб'єкти малого підприємництва (без урахування суб'єктів мікропідприємництва)		Суб'єкти мікропідприємництва	
	додана вартість	зайняті працівники	додана вартість	зайняті працівники	додана вартість	зайняті працівники	додана вартість	зайняті працівники
Промисловість	51,7	36,3	30,3	45,7	13,6	8,5	8,9	9,5
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	20,1	11,2	24,3	15	24,5	9,4	32,1	64,4
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	10,5	50	7,9	24,5	6	7,7	7,1	17,8
Професійна, наукова і технічна діяльність	6,8	2,1	3,2	28,1	5,1	14,6	8,4	55,2
Інші послуги	5,5		19,2		23,2		29,2	
Сільське, лісове та рибне господарство	4,1	7,5	12,4	53,9	20,5	18,2	10,6	20,4
Будівництво	1,3	1,2	2,7	38,5	7,1	27,4	3,7	32,9

Примітка. Дані наведено без урахування результатів діяльності банків, бюджетних установ, тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

ПОКАЗНИКИ
діяльності суб'єктів господарювання за регіонами України у 2015 році

Найменування адміністративно-територіальної одиниці	Підприємства		Фізичні особи — підприємці	
	кількість суб'єктів у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення	кількість зайнятих працівників, відсотків загальної кількості	кількість суб'єктів у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення	кількість зайнятих працівників, відсотків загальної кількості
Область:				
Вінницька	59	2,5	445	4,3
Волинська	54	1,7	419	2,9
Дніпропетровська	83	10,9	403	8,4
Донецька		7		3,4
Житомирська	53	1,9	416	3,2
Закарпатська	49	1,3	426	3,3
Запорізька	82	4,5	454	4,8
Івано-Франківська	57	1,5	344	3,2
Київська	105	5,7	465	4,8
Кіровоградська	79	1,6	351	2,1
Луганська		1,9		1,1
Львівська	74	5,6	401	6,4
Миколаївська	91	2	409	2,7
Одеська	100	5,2	455	6,1
Полтавська	70	3,6	386	3,8
Рівненська	45	1,4	327	2,6
Сумська	52	1,9	356	2,7
Тернопільська	48	1,3	371	2,6
Харківська	92	6,8	537	8,7
Херсонська	75	1,4	396	2,6
Хмельницька	54	1,8	456	3,6
Черкаська	67	2,2	376	3,1
Чернівецька	45	0,8	481	2,5
Чернігівська	57	1,7	363	2,4

Примітка. Данні наведено без урахування результатів діяльності бюджетних установ, тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

РЕЗУЛЬТАТИ

аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища малого і середнього підприємництва в Україні

Сильні сторони	Слабкі сторони
<p>Легкість реєстрації підприємницької діяльності</p> <p>Конкурентна вартість трудового ресурсу</p> <p>Висококваліфіковані трудові ресурси</p> <p>Започаткування процесів ефективного регулювання</p> <p>Успіх в усуненні бар'єрів у торгівлі, адаптація до стандартів ЄС</p> <p>Покращення в сфері державних закупівель</p> <p>Великий внутрішній ринок</p> <p>Спрощена система оподаткування</p> <p>Вигідне географічне розташування країни</p> <p>Дистанційне навчання, в тому числі з питань підприємництва</p> <p>Участь громадськості у формуванні державної політики</p>	<p>Несприятлива макроекономічна ситуація</p> <p>Високий рівень корупції та регуляторного тиску</p> <p>Відсутність налагодженої координації між заінтересованими сторонами для задоволення потреб малого і середнього підприємництва</p> <p>Нерозвинута культура підприємництва</p> <p>Відсутність оцінки потреб малого і середнього підприємництва в освітніх послугах</p> <p>Відсутність доступного та довготривалого фінансування</p> <p>Втрата виробничих потужностей, логістичні проблеми</p> <p>Низький рівень енергоефективності</p> <p>Низький рівень інтернаціоналізації малого і середнього підприємництва</p> <p>Високий рівень тіньової економіки</p> <p>Складності під час закриття підприємств</p> <p>Складності під час податкового адміністрування малого і середнього підприємництва</p> <p>Низький рівень купівельної спроможності населення</p>

Можливості	Загрози
<p>Підтримка з боку міжнародної спільноти</p> <p>Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, та інші угоди про вільну торгівлю</p> <p>Стратегія сталого розвитку “Україна 2020” та комплексна програма реформування</p> <p>Подальший розвиток системи публічних закупівель</p> <p>Участь у рамковій програмі ЄС з досліджень та інновацій “Горизонт 2020” та програмі ЄС “Конкурентоспроможність підприємств малого і середнього бізнесу (COSME) (2014—2020)”</p> <p>Повноцінне використання можливостей Європейської мережі підприємств</p> <p>Високі темпи зростання інформаційно-телекомунікаційних технологій та інформатизації</p> <p>Спроможність банківським сектором кредитувати суб’єктів малого і середнього підприємництва</p> <p>Підвищення рівня енергоефективності</p> <p>Підвищення рівня спроможності об’єднань підприємців</p> <p>Взаємодія заінтересованих сторін, які надають підтримку малому і середньому підприємству</p>	<p>Продовження геополітичної нестабільності на сході країни</p> <p>Повільне відновлення економіки або нові макроекономічні потрясіння</p> <p>Повільні темпи виконання програм реформування</p> <p>Непередбачувані зміни в законодавстві</p> <p>Соціальні заворушення</p>

ПЛАН
заходів з реалізації Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва
в Україні на період до 2020 року

Найменування заходу	Відповідальні за виконання	Строк виконання	Індикатор виконання
---------------------	----------------------------	-----------------	---------------------

---